

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Besluit van ....., houdende nadere regels met betrekking tot de terugkeer van vreemdelingen en vreemdelingenbewaring en hiermee verband houdende wijziging van het Vreemdelingenbesluit 2000 (Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring)

Op de voordracht van Onze Minister van Veiligheid en Justitie van [datum], [voordrachtnr], [onderdeel ministerie];

Gelet op de artikelen ..... van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van ..., nr. ...);

Gezien het nader rapport van Onze Minister Veiligheid en Justitie van [datum], nr....;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Hoofdstuk 1. Begripsbepalingen

Artikel 1

Voor de toepassing van dit besluit en de daarop rustende bepalingen wordt verstaan onder:
inspecteur: de inspecteur, bedoeld in artikel 1, eerste lid onder c van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen;
penitentiaire inrichting: een inrichting als bedoeld in artikel 1, onder b, van de Penitentiaire beginselenwet;
wet: de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring.

Hoofdstuk 2. Beheer en toezicht

Paragraaf 1. Beheer

Artikel 2

1. De directeur brengt jaarlijks vóór 1 oktober aan Onze Minister een jaarplan voor het volgende jaar uit. Het jaarplan omvat in ieder geval een begroting van de kosten en opbrengsten voor dat jaar.
2. De directeur brengt jaarlijks vóór 1 maart aan Onze Minister een jaarverslag over het voorgaande jaar uit. Bij dit verslag wordt een jaarrekening gevoegd.
3. Onze Minister kan regels stellen aan de vorm en de inhoud van de in het eerste en tweede lid genoemde stukken.

Paragraaf 2. Commissies van toezicht

Artikel 3

1. De leden van de commissie van toezicht worden benoemd voor de tijd van vijf jaren. Zij kunnen eenmaal voor herbenoeming in aanmerking komen.
2. De commissie bestaat uit ten minste zes en ten hoogste een door Onze Minister vast te stellen aantal leden.
3. De commissie van toezicht is zo breed mogelijk samengesteld. Van elke commissie maken in elk geval deel uit:
  - a. een met rechtspraak belast lid van de rechterlijke macht;
  - b. een jurist met een vreemdelingrechtelijk profiel;
  - c. een medicus;
  - d. een deskundige uit de kring van het maatschappelijk werk;
  - e. een deskundige met een sociaal pedagogische achtergrond in geval in de inrichting minderjarigen verblijven.

Artikel 4

1. De leden van de commissie van toezicht worden door Onze Minister benoemd. Onze Minister wijst uit de leden een voorzitter aan.
2. Aan de commissie is een secretaris verbonden. Deze is geen lid van de commissie. De secretaris wordt door Onze Minister benoemd en ontslagen. De secretaris van de commissie van toezicht is tevens secretaris van de beklagcommissie.
3. De commissie kan uit haar midden een of meer plaatsvervangende secretarissen aanwijzen om, in overleg met de secretaris, bepaalde secretariaatswerkzaamheden te verrichten en de secretaris

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

bij diens afwezigheid te vervangen. Onze Minister kan aan een commissie van toezicht een of meer plaatsvervangende secretarissen toevoegen die geen lid zijn van de commissie.

4. Onze Minister beslist binnen drie maanden op een verzoek tot benoeming als bedoeld in het eerste, tweede of derde lid.

Artikel 5

Voor benoeming als lid, secretaris of plaatsvervangend secretaris komen niet in aanmerking:

- a. personeelsleden of andere medewerkers, werkzaam bij het ministerie van Veiligheid en Justitie;
- b. personeelsleden of andere medewerkers, werkzaam bij een inrichting;
- c. personen, werkzaam onder directe of indirecte verantwoordelijkheid van Onze Minister, indien hun onafhankelijkheid of onpartijdigheid hetzij door hun positie, hetzij door de aard van hun werkzaamheden in het geding zou kunnen komen;
- d. personen tegen wie bezwaren bestaan tegen de vervulling van de functie die blijken uit de algemene documentatieregisters als bedoeld in het Besluit justitiële gegevens of de politiegegevens, bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet politiegegevens. De bezwaren hebben betrekking op het vertrouwelijk karakter van de functie alsmede de aan de functie verbonden bevoegdheden.

Artikel 6

1. Een lid van de commissie van toezicht wordt door Onze Minister tussentijds ontslagen:

- a. op eigen verzoek;
  - b. bij de aanvaarding van een ambt dat of een betrekking die onverenigbaar is met het lidmaatschap van een commissie van toezicht;
  - c. wanneer hij bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak wegens een misdrijf is veroordeeld, dan wel hem bij zulk een uitspraak een maatregel is opgelegd die vrijheidsbeneming tot gevolg heeft;
  - d. wanneer hij naar het oordeel van Onze Minister door handelen of nalaten ernstig nadeel toebrengt aan het in hem te stellen vertrouwen.
2. Aan een lid kan door Onze Minister tussentijds ontslag worden verleend bij het verlies van de hoedanigheid of beëindiging van de ambtsvervulling in verband waarmee de benoeming heeft plaatsgevonden.
3. Hangende de procedure voor ontslag kan Onze Minister het lid in de uitoefening van zijn functie schorsen.

Artikel 7

1. De commissie van toezicht vergadert, zo mogelijk, eenmaal in de maand.
2. De directeur woont de vergaderingen van de commissie van toezicht bij. Hij brengt op iedere vergadering een algemeen verslag uit over hetgeen sedert de vorige vergadering in de inrichting of afdeling is geschied.
3. De commissie kan besluiten buiten tegenwoordigheid van de directeur te vergaderen.
4. Onze Minister is bevoegd vergaderingen van de commissie van toezicht door een door hem aan te wijzen ambtenaar van zijn ministerie te doen bijwonen.
5. In iedere vergadering van de commissie van toezicht wordt mededeling gedaan van de grieven ter zake waarvan werd bemiddeld, de door de beklagcommissie behandelde klagschriften, en de bijzondere opmerkingen waartoe zij aanleiding geven.

Artikel 8

1. Het spreekuur, bedoeld in artikel 8, derde lid, van de wet wordt tijdig bekend gemaakt en kan worden bezocht door elke vreemdeling in de inrichting die de wens daartoe te kennen geeft.
2. De commissaris doet van zijn werkzaamheden verslag aan de commissie van toezicht en informeert tevens de directeur hiervan.

Artikel 9

1. De leden van de commissie van toezicht hebben te allen tijde toegang tot alle plaatsen in de inrichting en tot alle plaatsen waar de vreemdelingen verblijven.
2. De leden van de commissie van toezicht ontvangen van de directeur en de ambtenaren of medewerkers bij de inrichting of afdeling alle door hen gewenste inlichtingen ten aanzien van de vreemdelingen en kunnen alle op de wijze van tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring betrekking hebbende stukken inzien. Zij zijn tot geheimhouding verplicht behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hen tot bekendmaking verplicht of in verband met de tenuitvoerlegging van hun taak de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit. Gegevens van de vreemdeling of een bezoeker als bedoeld in hoofdstuk 6 kunnen worden ingezien tenzij de vreemdeling bezwaar maakt.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

3. De directeur brengt alle voor de uitoefening van de taak der commissie belangrijke feiten en omstandigheden ter kennis van de commissie.

Artikel 10

1. De commissie van toezicht brengt jaarlijks vóór 1 maart aan Onze Minister verslag uit over haar werkzaamheden in het voorgaande jaar.
2. Zij schenkt in haar verslag in het bijzonder aandacht aan de werkzaamheden van de beklagcommissies bedoeld in afdeling 2, paragraaf 1 van hoofdstuk 9 van de wet, onder meer door een overzicht van de klaagschriften en de daarop genomen beslissingen. Onze Minister kan een model vaststellen omtrent de inrichting van het verslag.

Artikel 11

1. De kosten van de commissie van toezicht worden door de Staat gedragen.
2. De leden van de commissie van toezicht genieten vergoeding van reis- en verblijfskosten en een vacatiegeld met betrekking tot hun werkzaamheden overeenkomstig de bepalingen welke te dien aanzien voor de burgerlijke rijksambtenaren zijn vastgesteld.
3. Voor zover de secretaris of de plaatsvervangend secretaris geen ambtenaar is geniet deze tevens de in het tweede lid bedoelde vergoeding.

Paragraaf 3. Commissie van toezicht vervoer en beklagcommissie voor het vervoer

Artikel 12

1. Bij de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het ministerie van Veiligheid en Justitie is een commissie van toezicht, waarvan de leden worden benoemd voor een periode van vijf jaren. Zij kunnen eenmaal voor herbenoeming in aanmerking komen.
2. De artikelen 3, derde lid met uitzondering van onderdeel e, 4, 6, 10, 11 en 14 zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Artikel 5 is van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat voor benoeming als lid eveneens niet in aanmerking komen personeelsleden of medewerkers, werkzaam bij de Dienst Vervoer en Ondersteuning.

Artikel 13

1. De leden van de commissie van toezicht voor het vervoer hebben te allen tijde toegang tot de plaatsen in de inrichting waar handelingen betreffende het vervoer worden uitgeoefend en tot de vervoersmiddelen en gebouwen van de Dienst Vervoer en Ondersteuning.
2. De leden van de commissie van toezicht ontvangen van de directeur van de Dienst Vervoer en Ondersteuning en de directeur van de inrichting alle door hen gewenste inlichtingen ten aanzien van het vervoer van vreemdelingen en kunnen alle op het vervoer betreffende stukken inzien. Zij zijn tot geheimhouding verplicht, behoudens voor zover enig wettelijk voorschrift hen tot bekendmaking verplicht of uit de tenuitvoerlegging van hun taak de noodzaak tot bekendmaking voortvloeit.
3. De directeur van de Dienst Vervoer en Ondersteuning en de directeur van de inrichting brengen alle voor de uitoefening van de taak van de commissie belangrijke feiten en omstandigheden ter kennis van de commissie.

Paragraaf 4. Beklagcommissies

Artikel 14

1. De beklagcommissie, of, indien artikel 76, tweede lid, van de wet wordt toegepast, de voorzitter dan wel de door hem aangewezen persoon, houdt zitting zo dikwijls als een onverwijld behandelings- en afdoening van de klaagschriften dit noodzakelijk maken. Deze wordt bijgestaan door een secretaris.
2. Indien de beklagcommissie zitting houdt treedt bij voorkeur als voorzitter op een met rechtspraak belast lid van de rechterlijke macht.

Hoofdstuk 3. Plaatsing en overplaatsing

Artikel 15

1. Bij de plaatsing of overplaatsing als bedoeld in artikel 15 van de wet wordt rekening gehouden met de volgende omstandigheden:
a. capaciteit van de inrichtingen;
b. beheersbaarheid van de inrichting;

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

- c. aanwezigheid van de gesloten gezinsvoorziening of een relatie afdeling als bedoeld in artikel 13 van de wet, indien noodzakelijk;
  - d. aanwezigheid van een afdeling voor bijzondere opvang als bedoeld in artikel 14 van de wet, indien noodzakelijk;
  - e. een eventuele ingediende aanvraag als bedoeld in artikel 28 van de Vreemdelingenwet 2000.
2. De vreemdeling die in een inrichting verblijft kan bij Onze Minister een met redenen omkleed verzoekschrift in te dienen strekkende tot overplaatsing naar een bepaalde inrichting.
3. Indien het verzoekschrift, bedoeld in het tweede lid, is afgewezen, kan zes maanden na deze afwijzing opnieuw een dergelijk verzoekschrift worden ingediend.
4. Onze Minister kan nadere regels stellen met betrekking tot de vorm van het verzoekschrift en de procedure van indiening.

Artikel 16

Bij de onderbrenging van een vreemdeling in het beheersregime als bedoeld in artikel 18, eerste en tweede lid van de wet, betreft de directeur één of meer van de volgende omstandigheden:

- a. fysiek en verbaal geweld jegens mede-ingeslotenen of personeel;
- b. manipulatief en intimiderend gedrag;
- c. antisociale gedrags- of persoonlijkheidsproblematiek, onverminderd de zorgplicht van de directeur als bedoeld in artikelen 25, 34 en 35 van de wet;
- d. geen of gebrekkige acceptatie van de regelgeving of een onvoldoende coöperatieve houding;
- e. (poging tot) ontvluchten;
- f. opzettelijke vernieling van goederen behorend tot de inrichting, medewerkers of mede-ingeslotenen;
- g. gedocumenteerd verleden van gedrag in andere inrichtingen waarbij regelmatig orde en rust is verstoord.

Artikel 17

Vreemdelingen kunnen op grond van artikel 11, tweede lid, van de wet in een penitentiaire inrichting worden ondergebracht, in de volgende omstandigheden:

- a. indien, voor de handhaving van de orde en veiligheid in de inrichting, zwaardere beveiliging noodzakelijk is dan de inrichting toelaat;
- b. indien de lichamelijke of de geestelijke gezondheidstoestand van de vreemdeling zorg behoeft die niet in de inrichting kan worden geboden.

Artikel 18

Van een situatie als bedoeld in artikel 17, onderdeel a, is sprake in geval van een ernstig risico:

- a. voor de openbare orde en nationale veiligheid in geval van vlucht;
- b. voor de veiligheid van anderen binnen de inrichting;
- c. voor de beheersbaarheid van de inrichting.

Artikel 19

Van een lichamelijke gezondheidstoestand als bedoeld in artikel 17, onderdeel b, is sprake indien de vreemdeling niet-spoedeisende somatische zorg nodig heeft die de inrichtingen voor vreemdelingenbewaring niet kunnen bieden.

Artikel 20

Van een geestelijke gezondheidstoestand als bedoeld in artikel 17, onderdeel b, is sprake bij de vreemdeling, ten aanzien van wie:

- a. in verband met een psychiatrische stoornis, een persoonlijkheidsstoornis, psychosociale problematiek, verslavingsproblematiek of een verstandelijke beperking, psychiatrische zorg is geïndiceerd;
- b. in verband met de vraag of psychiatrische zorg is geïndiceerd, nadere observatie is vereist.

Hoofdstuk 4. Regime

Paragraaf 1. Bewegingsvrijheid

Artikel 21

1. De vreemdeling in het verblijfsregime is gehouden in de gesloten verblijfsruimte te verblijven gedurende ten hoogste 12 uur per etmaal.

2. De vreemdeling in het beheersregime is gehouden in de gesloten verblijfsruimte te verblijven gedurende ten hoogste 17 uur per etmaal.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

3. In de huisregels worden regels opgenomen over de tijdstippen van insluiting en over insluiting in verband met het beheer van de inrichting en in geval van calamiteiten.

Paragraaf 2. Dagbesteding

Artikel 22

1. De vreemdeling heeft in het verblijfsregime recht op minimaal 40 uren dagbesteding per week.
2. De vreemdeling heeft in het beheersregime recht op minimaal 18 uren dagbesteding per week.
3. In de huisregels worden regels opgenomen over de verschillende soorten dagbesteding, de openingstijden van voorzieningen en de beschikbaarheid van een activiteitenprogramma.

Paragraaf 3. Geestelijke verzorging

Artikel 23

1. Aan een inrichting zijn geestelijke verzorgers van verschillende godsdiensten of levensovertuigingen verbonden.
2. De aanstelling van een geestelijke verzorger geschiedt door of vanwege Onze Minister.

Artikel 24

1. Geestelijk verzorgers worden, op verzoek van de vreemdeling, beschikbaar gesteld aan de vreemdeling in verband met het belijden van zijn godsdienst of levensovertuiging.
2. Geestelijk verzorgers worden in staat gesteld om in de inrichting bijeenkomsten van godsdienstige of levensbeschouwelijke aard te organiseren.

Hoofdstuk 5. Veiligheid en beheersbaarheid

Paragraaf 1. Gebruik van geweld en vrijheidsbeperkende middelen

Artikel 25

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. *meerdere*: de ambtenaar of medewerker die uit hoofde van zijn functie of krachtens beschikking of aanwijzing met de leiding is belast of het bevel geeft over de taakuitvoering;
- b. *eenheid*: een eenheid bij de Landelijke Bijzondere Bijstandsverlening van de Dienst Justitiële Inrichtingen;
- c. *geweld*: elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend op personen of zaken;
- d. *aanwenden van geweld*: het gebruiken van geweld of het dreigen met geweld, waaronder niet wordt begrepen het uit voorzorg ter hand nemen van een vuurwapen;
- e. *geweldsmiddel*: geweldsmiddelen van een bij ministeriële regeling goedgekeurd merk en type vallend onder de volgende categorieën:
  - 1°. vuurwapens;
  - 2°. een korte of lange wapenstok;
  - 3°. pepperspray;
  - 4°. CS-traangasgranaten of traangasverspreidende middelen;
- f. *vrijheidsbeperkende middelen*: vrijheidsbeperkende middelen van een bij ministeriële regeling goedgekeurd merk en type vallend onder de volgende categorieën:
  - 1°. handboeien;
  - 2°. een broekstok;
  - 3°. een lichaamsriem;
  - 4°. middelen aangewezen op grond van artikel 52, vierde lid van de wet.
- g. *het gebruik van een vuurwapen*: het trekken, het uit voorzorg ter hand nemen, het richten, het gericht houden en het daadwerkelijk gebruik van een vuurwapen.

Artikel 26

1. Het gebruik van een geweldsmiddel is uitsluitend toegestaan aan een daartoe door de directeur aangewezen ambtenaar of medewerker of aan een door Onze Minister aangewezen ambtenaar belast met het vervoer van vreemdelingen:
  - a. aan wie dat geweldsmiddel rechtens is toegekend,
  - b. voor zover hij optreedt ter uitvoering van de taak met het oog waarop het geweldsmiddel hem is toegekend, en
  - c. die in het gebruik van dat geweldsmiddel is geoefend.
2. Aan het gebruik van een geweldsmiddel gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 27

1. De directeur stelt een voor zijn inrichting geldende dienst instructie voor het personeel vast.
2. De directeur geeft daarin aan onder welke omstandigheden, welke ambtenaren of medewerkers bevoegd zijn, binnen en buiten de inrichting, jegens een vreemdeling geweld te gebruiken dan wel vrijheidsbeperkende middelen aan te wenden en van welk geweldsmiddel dan wel vrijheidsbeperkend middel daarbij gebruik mag worden gemaakt.

Artikel 28

1. De directeur of de daartoe door hem aangewezen ambtenaar of medewerker kan de eenheid inzetten.
2. De ambtenaar of medewerker zet de eenheid slechts in na toestemming van de directeur.

Artikel 29

Het gebruik van een vuurwapen is slechts geoorloofd:

- a. om een vreemdeling aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een (vuur)wapen bij zich heeft en dit tegen personen zal gebruiken;
- b. tot het beteugelen van woelingen, indien er sprake is van een optreden in gesloten verband onder leiding van een meerdere;
- c. ter afwending van direct gevaar voor het leven van personen.

Artikel 30

De ambtenaar of medewerker mag in verband met zijn eigen veiligheid of die van anderen slechts uit voorzorg een vuurwapen ter hand nemen indien redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een situatie ontstaat waarin hij bevoegd is het vuurwapen te gebruiken. Zodra blijkt dat een dergelijke situatie zich niet voordoet, wordt het vuurwapen terstond opgeborgen.

Artikel 31

1. De ambtenaar of medewerker geeft onmiddellijk voordat hij gericht met een vuurwapen zal schieten een waarschuwing. De waarschuwing kan worden vervangen door een waarschuwingsschot, wanneer omstandigheden de waarschuwing niet toelaten.
2. Een waarschuwingsschot moet op zodanige wijze worden afgevuurd dat gevaar voor personen of zaken zoveel mogelijk wordt vermeden.

Artikel 32

1. Het gebruik van CS-traangas is slechts geoorloofd:
  - a. in gesloten ruimten ter aanhouding van een vreemdeling indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat die een vuurwapen bij zich heeft en dat tegen personen zal gebruiken, dan wel ander ernstig geweld tegen personen zal gebruiken;
  - b. anders dan in gesloten ruimten ter verspreiding van menigten van vreemdelingen die een ernstige en onmiddellijke bedreiging vormen voor de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting.
2. Het gebruik van CS-traangas is slechts geoorloofd in opdracht van de directeur.
3. De directeur die bevel geeft tot het verspreiden van CS-traangas geeft bij dit bevel aan hoeveel CS-traangasgranaten worden gebruikt.

Artikel 33

1. Het gebruik van pepperspray is slechts geoorloofd:
  - a. om een vreemdeling aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnde wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken;
  - b. om een vreemdeling aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;
2. Pepperspray wordt niet gebruikt tegen:
  - a. vreemdelingen die zichtbaar jonger dan 12 of ouder dan 65 jaar zijn;
  - b. vrouwen die zichtbaar zwanger zijn;
  - c. personen voor wie dit gebruik als gevolg van een voor de ambtenaar zichtbare ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornis onevenredig schadelijk kan zijn;
  - d. groepen personen.
3. Pepperspray mag niet worden gebruikt in de nabijheid van baby's.
4. De ambtenaar of medewerker die pepperspray heeft gebruikt is verantwoordelijk voor het verlenen van nazorg.

Artikel 34

De ambtenaar waarschuwt onmiddellijk voordat hij gericht pepperspray tegen een vreemdeling zal gebruiken, met luide stem of op andere niet mis te verstane wijze dat pepperspray gebruikt zal worden, indien niet onverwijld het gegeven bevel wordt opgevolgd. Deze waarschuwing blijft achterwege indien de omstandigheden de waarschuwing redelijkerwijs niet toelaten.

Artikel 35

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Pepperspray wordt tegen een vreemdeling per geval ten hoogste twee maal voor ten hoogste enkele seconden gebruikt op een afstand van ten minste een meter.

Artikel 36

De ambtenaar of medewerker kan een vreemdeling ten behoeve van het vervoer, een broekstok, of ten behoeve van het vervoer of interne verplaatsing, handboeien aanleggen.

Artikel 37

De door Onze Minister aangewezen ambtenaren belast met het vervoer van vreemdelingen, kunnen een vreemdeling met een lichaamsriem in zijn bewegingsvrijheid beperken indien dit volstrekt noodzakelijk is voor het goede verloop van het vervoer naar een uitzetting van de vreemdeling.

Artikel 38

1. De ambtenaar of medewerker die geweld heeft aangewend of vrijheidsbeperkende middelen heeft aangewend, meldt dit onverwijld schriftelijk aan de directeur van de betrokken inrichting. De schriftelijke melding dient duidelijkheid te verschaffen over de redenen die tot het aanwenden van geweld hebben geleid, de daaruit voortvloeiende gevolgen en op wiens last dit aanwenden van geweld heeft plaatsgevonden.

2. Indien de aanwending van het geweld bij een vreemdeling heeft geleid tot lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis en in alle gevallen waarin van een vuurwapen, een wapenstok of CS-traangasgranaten of traangasverspreidende middelen gebruik is gemaakt, dient deze melding tevens ter kennis te worden gebracht van het hoofd van de Dienst Justitiële Inrichtingen en het Openbaar Ministerie. De directeur van de betrokken inrichting dient in een dergelijk geval tevens zo spoedig mogelijk schriftelijk advies in te winnen bij een arts.

3. De melding, bedoeld in het eerste en tweede lid, geschiedt in de vorm van een rapport indien:

- a. de gevolgen van het aangewende geweld daartoe, naar het oordeel van de meerdere, aanleiding geven, of
- b. gebruik is gemaakt van enig gewelddoelend middel en lichamelijk letsel dan wel de dood veroorzaakt is.

Paragraaf 2. Gedogen geneeskundige handeling

Artikel 39

1. Een gedwongen geneeskundige handeling wordt verricht in een daartoe geschikte ruimte, onder verantwoordelijkheid van de behandelend arts.

2. De in het eerste lid bedoelde handeling wordt slechts uitgevoerd door een arts of verpleegkundige die over voldoende deskundigheid beschikt deze handeling uit te voeren en indien daartoe voldoende voorzieningen beschikbaar zijn.

Artikel 40

1. Voordat de directeur beslist dat een door de arts noodzakelijk geachte gedwongen geneeskundige handeling in de zin van artikel 54 van de wet zal worden toegepast, pleegt de directeur overleg met die arts en met het hoofd van de afdeling waar de vreemdeling verblijft. Indien de handeling door een andere arts wordt verricht, wordt tevens met hem overlegd.

2. Indien het verrichten van een gedwongen geneeskundige handeling noodzakelijk is ter afwending van gevaar dat voortvloeit uit de stoornis van de geestvermogens van de vreemdeling, pleegt de directeur bovendien overleg met de voor de handeling verantwoordelijke psychiater.

3. Eens per twee weken, of vaker indien het belang van de vreemdeling dit eist, vindt een multidisciplinair overleg plaats, waaraan in ieder geval een psychiater, een arts, een psycholoog en een verpleegkundige deelnemen.

4. In het in het eerste tot en met het derde lid bedoelde overleg wordt nagegaan of het gevaar niet op een andere wijze kan worden afgewend.

Artikel 41

1. Zo spoedig mogelijk na de aanvang van de gedwongen geneeskundige handeling wordt door of onder verantwoordelijkheid van een arts een plan opgesteld gericht op een zodanige verbetering van de toestand van de vreemdeling dat de toepassing van de gedwongen geneeskundige handeling kan worden beëindigd.

2. Bij de keuze voor een bepaalde geneeskundige handeling wordt steeds gekozen voor de voor de vreemdeling minst ingrijpende handeling.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 42

De vreemdeling wordt gedurende de periode dat de gedwongen geneeskundige handeling wordt verricht, zo vaak als nodig is bezocht door een arts of in diens opdracht een verpleegkundige. Er wordt telkens een verslag van bevindingen gemaakt door de arts of in diens opdracht de verpleegkundige.

Artikel 43

1. Van de toepassing van een gedwongen geneeskundige handeling wordt uiterlijk bij de aanvang van de handeling melding gedaan aan Onze Minister en de commissie van toezicht. Indien een gedwongen geneeskundige handeling wordt toegepast in verband met een gevaar dat voortvloeit uit een stoornis van de geestvermogens van de vreemdeling, wordt bovendien melding gedaan aan de inspecteur.
2. De directeur zendt met de melding, bedoeld in het eerste lid, een afschrift van de beslissing tot de handeling mee waarin hij in ieder geval vermeldt:
  - a. in verband met welk gevaar is besloten tot een gedwongen geneeskundige handeling;
  - b. welke minder bezwarende middelen zijn aangewend om het gevaar dat de vreemdeling doet veroorzaken weg te nemen dan wel af te wenden; en
  - c. de wijze waarop rekening wordt gehouden met de voorkeuren van de vreemdeling ten aanzien van de handeling;
3. De directeur meldt een beëindiging van een gedwongen geneeskundige behandeling aan Onze Minister en indien van toepassing de inspecteur.

Artikel 44

- De verantwoordelijke arts draagt zorg dat in het medisch dossier wordt geregistreerd:
- a. de resultaten van het overleg, bedoeld in artikel 40, alsmede de adviezen die daarbij zijn gegeven en de afspraken die zijn gemaakt;
  - b. het plan als bedoeld in artikel 41, eerste lid;
  - c. het verslag van bevindingen als bedoeld in artikel 42;
  - d. de melding als bedoeld in artikel 43, eerste lid, alsmede het afschrift als bedoeld in artikel 43, tweede lid.

Artikel 45

De inspecteur stelt een onderzoek in na beëindiging van elke gedwongen geneeskundige handeling indien die handeling is verricht ter afwending van een gevaar dat voortvloeit uit de stoornis van de geestvermogens van de vreemdeling.

Artikel 46

1. Indien de toepassing van de gedwongen geneeskundige handeling noodzakelijk is ter afwending van gevaar dat voortvloeit uit de stoornis van de geestesvermogens van de vreemdeling en de handeling de duur van twee weken te boven gaat, wordt door de directeur een commissie samengesteld bestaande uit ten minste een afdelingshoofd, een psychiater, een arts en een psycholoog.
2. De in het eerste lid bedoelde commissie brengt binnen twee dagen na de in het eerste lid bedoelde termijn en, indien de gedwongen geneeskundige handeling langer wordt voortgezet, om de twee weken, advies uit aan de directeur over de voortzetting van die handeling.

Hoofdstuk 6. Gegevensverwerking

Paragraaf 1. Bezoekersgegevens

Artikel 47

1. Ten behoeve van het doeleinde, bedoeld in artikel 29, derde lid, van de wet worden van de bezoeker van een vreemdeling de volgende gegevens verwerkt:
  - a. naam;
  - b. nationaliteit;
  - c. gegevens over het verloop van het bezoek, indien zich tijdens het bezoek incidenten voordoen die de orde en veiligheid in de inrichting aantasten.
2. De gegevens, genoemd in de onderdelen a en b van het eerste lid, worden vastgelegd in de bezoekersregistratie van de inrichting voor vreemdelingenbewaring.
3. De gegevens genoemd in onderdeel c van het eerste lid, worden opgenomen in het inrichtingsdossier.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 48

1. De gegevens genoemd in artikel 47, tweede lid, worden na opheffing van de vreemdelingenbewaring gedurende zes maanden bewaard, en na het verstrijken van deze termijn vernietigd.
2. Indien de vreemdeling vóór het verstrijken van de termijn, bedoeld in het eerste lid, opnieuw in vreemdelingenbewaring wordt gesteld in dezelfde inrichting, blijven de gegevens bewaard.

Paragraaf 2. Verwerking biometrische gegevens

Artikel 49

Ten behoeve van de doeleinden, bedoeld in artikel 45, eerste en derde lid van de wet, worden digitaal ten hoogste tien platte vingerafdrukken afgenomen.

Artikel 50

1. Indien naar het oordeel van de directeur het fysiek dan wel als gevolg van een tijdelijke verhindering onmogelijk is om van de vreemdeling te verlangen dat bij hem vingerafdrukken worden afgenomen, worden in ieder geval de vingerafdrukken afgenomen van de vingers waarbij dit naar zijn oordeel wel mogelijk is. Van de vingers waarvan geen vingerafdrukken zijn afgenomen, wordt met opgave van reden een aantekening gemaakt in het inrichtingsdossier.
2. Van de vreemdeling van wie de vingers niet blijvend fysiek beschadigd zijn, wordt op een later moment zijn vingerafdrukken afgenomen.

Artikel 51

Een gezichtsopname als bedoeld in artikel 45 van de wet wordt in ieder geval gemaakt en de vingerafdrukken als bedoeld in artikel 45 van de wet worden in ieder geval afgenomen, dan wel opnieuw afgenomen, van vreemdelingen die de leeftijd van twaalf jaar en van vreemdelingen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt.

Artikel 52

Een gezichtsopname kan opnieuw worden gemaakt en opgeslagen en vingerafdrukken kunnen opnieuw worden afgenomen in het geval een gezichtsopname onvoldoende gelijkenis toont of een gezichtsopname of vingerafdrukken van onvoldoende kwaliteit zijn.

Artikel 53

1. De vingerafdrukken en gezichtsopnames worden vastgelegd door de directeur en na opheffing van de vreemdelingenbewaring gedurende zes maanden bewaard en na het verstrijken van deze termijn vernietigd.
2. Indien de vreemdeling vóór het verstrijken van de termijn, bedoeld in het eerste lid, opnieuw in vreemdelingenbewaring wordt gesteld, blijven de gegevens bewaard.

Paragraaf 3. Gegevensverwerking controleren lichaam

Artikel 54

1. Ten behoeve van het doeleinde bedoeld in artikel 47 van de wet worden van de vreemdeling de volgende gegevens verzameld:
  - a. scanfoto;
  - b. naam;
  - c. het vreemdelingsnummer als bedoeld in artikel 107, derde lid, van de Vreemdelingenwet 2000.
2. De gegevens, genoemd in het eerste lid, worden gedurende zes maanden opgeslagen in de voor het onderzoek bestemde apparatuur en na het verstrijken van deze termijn vernietigd.
3. De uitkomsten van het onderzoek worden opgenomen in het inrichtingsdossier.

Paragraaf 4. Terugkeer informatie

Artikel 55

De krachtens artikel 66 van de wet van de vreemdeling en andere personen verzamelde gegevens worden opgenomen in het inrichtingsdossier.

Artikel 56

1. De krachtens artikel 66, derde lid, van de wet verzamelde belgegevens en gegevens van bezoekers worden na opheffing van de vreemdelingenbewaring gedurende zes maanden bewaard en na het verstrijken van deze termijn vernietigd.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

2. Indien de vreemdeling vóór het verstrijken van de termijn, bedoeld in het eerste lid, opnieuw in vreemdelingenbewaring wordt gesteld, blijven de gegevens bewaard.

Paragraaf 5. Inrichtingsdossier

Artikel 57

Ten behoeve van de doeleinden, bedoeld in artikel 66, eerste lid, van de wet, wordt van iedere vreemdeling een inrichtingsdossier aangelegd.

Artikel 58

1. Het inrichtingsdossier bevat:

- a. de meest recente registratiekaart;
- b. een kopie van de plaatsingsbeschikking;
- c. informatie over de insluitingstitel;
- d. gegevens over strafrechtelijke antecedenten;
- e. een kopie van het intakeformulier per inrichting van verblijf, inclusief de uitkomsten van het onderzoek als bedoeld in artikel 47 van de wet;
- f. een overzicht van eventuele eerdere periodes en afdelingen van verblijf;
- g. aantekeningen over eventuele incidenten tijdens het verblijf;
- h. samenvattingen van besprekingen over de vreemdeling;
- i. overige op de vreemdeling betrekking hebbende stukken;
- j. eventuele andere krachtens artikel 66 van de wet verzamelde en verwerkte gegevens.

Artikel 59

1. De directeur bewaart het inrichtingsdossier gedurende een termijn van vijf jaar, te rekenen vanaf het tijdstip van opheffing van de vreemdelingenbewaring.
2. Na de in het eerste lid genoemde termijn worden de gegevens, vernietigd, ofwel zodanig bewerkt dat deze niet meer tot de vreemdeling of een andere persoon op wie de gegevens betrekking hebben kunnen worden herleid, tenzij dit in strijd is met een aanmerkelijk belang van een ander dan de vreemdeling.
3. Indien de vreemdeling vóór het verstrijken van de termijn, bedoeld in het eerste lid, opnieuw in vreemdelingenbewaring wordt gesteld, blijven de gegevens bewaard.

Paragraaf 6. Inzage en verstrekking

Artikel 60

Onze Minister en de door deze aan te wijzen ambtenaren en andere personen hebben toegang tot de krachtens de wet verwerkte gegevens voor zover deze ambtenaren en andere personen belast zijn met de uitvoering van de wet, of het houden van toezicht daarop en toegang tot de gegevens noodzakelijk is voor de uitvoering van die taken.

Artikel 61

Met betrekking tot de afname, de vastlegging, de beveiliging, de toegang tot, de verstrekking en de vernietiging van de krachtens de wet verwerkte gegevens worden bij ministeriële regeling nadere regels gesteld.

Hoofdstuk 7 Overig

Artikel 62

1. Op de beloning van de tolk of de vertaler en de vergoeding van de door hen gemaakte kosten, bedoeld in artikel 75, vierde lid, 79, tweede lid, en 81, vierde lid, van de wet, is het bepaalde bij of krachtens de Wet tarieven in strafzaken van overeenkomstige toepassing.
2. De secretaris van de beklagcommissie stelt op basis van de in het eerste lid bedoelde bepalingen de hoogte van de beloning en vergoeding vast. Met de uitbetaling is de directeur belast.

Artikel 63

Buiten geval van opzet of bewuste roekeloosheid is de aansprakelijkheid van de Staat voor voorwerpen die een vreemdeling ingevolge artikel 55, tweede lid, van de wet onder zich heeft, beperkt tot 500 euro per voorwerp, inclusief eventuele gevolgschade.

Hoofdstuk 8 Wijziging van andere algemene maatregelen van bestuur

Artikel 64

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Het Vreemdelingenbesluit 2000 wordt gewijzigd als volgt:

A

Artikel 4.51 wordt als volgt gewijzigd

1. Het derde lid van artikel 4.51 komt als volgt te luiden:

3. De in het eerste en tweede lid bedoelde meldplicht geldt niet voor vreemdelingen:

- a. wiens vrijheid rechtens is ontnomen;
- b. die onderdaan zijn van een staat die partij is bij het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie of de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte en op onderdanen van Zwitserland;
- c. aan wie Onze Minister een meldplicht heeft opgelegd op grond van de artikel 5.2.

2. het vierde lid van artikel 4.51 vervalt.

B

Artikel 4.52a komt als volgt te luiden:

Artikel 4.52a

1. De ambtenaar belast met de grensbewaking of het toezicht op vreemdelingen kan van een vreemdeling zekerheid verlangen, teneinde het risico te beperken dat de vreemdeling zich zal onttrekken aan het toezicht.

2. Het stellen van zekerheid kan bestaan uit het door de vreemdeling of een derde stellen van financiële zekerheid, dan wel het in bewaring nemen van reis- of identiteitspapieren van de vreemdeling.

3. Bij ministeriele regeling worden nadere regels gesteld over de criteria voor toepassing van en de voorwaarden bij het stellen van zekerheid.

C

Artikel 4.52b vervalt

D

Hoofdstuk 5 komt als volgt te luiden:

Hoofdstuk 5. Vrijheidsbeperkende en vrijheidsontnemende maatregelen

Paragraaf 1. Vrijheidsbeperking en zekerheidsstelling

Artikel 5.1

1. Onze Minister kan in het kader van de voorbereiding van het vertrek of de uitzetting aan de vreemdeling die geen rechtmatig verblijf heeft een gebiedsgebod opleggen.

2. Onze Minister kan aan de vreemdeling die rechtmatig verblijf heeft op grond van artikel 8, onderdelen f tot en met k en m van de Wet in verband met mogelijke terugkeer of overdracht een gebiedsgebod opleggen.

3. Het gebiedsgebod als bedoeld in het eerste en tweede lid, houdt in de verplichting voor de vreemdeling zich te bevinden binnen bepaalde geografische grenzen gedurende een bepaalde periode.

Artikel 5.2

1. Onze Minister kan ten behoeve van de voorbereiding van het vertrek of de uitzetting aan de vreemdeling die geen rechtmatig verblijf heeft een gebiedsgebod in combinatie met een meldplicht opleggen, onder het gelijktijdig aanbieden van onderdak.

2. De in het eerste lid bedoelde maatregel kan Onze Minister eveneens opleggen aan de vreemdeling die rechtmatig verblijf heeft op grond van artikel 8, onderdelen f tot en met k en m van de Wet in verband met mogelijke terugkeer of overdracht.

3. Het gebiedsgebod in combinatie met een meldplicht als bedoeld in het eerste lid, houdt in de verplichting voor de vreemdeling zich gedurende een bepaalde periode te bevinden binnen de grenzen van een bepaalde gemeente of een onderdeel daarvan en zich dagelijks te melden.

4. Tijdens het verblijf in het aangeboden onderdak is de vreemdeling gehouden de aanwijzingen op te volgen van het bevoegde gezag aldaar.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 5.3

1. Bij de keuze voor een bepaalde soort maatregel als bedoeld in de artikelen 5.1 en 5.2 betreft Onze Minister in hoeverre de vreemdeling meewerkt aan terugkeer en in de gelegenheid is terug te keren, waarbij kan worden meegewogen of:
  - a. reisdocumenten voor de vreemdeling beschikbaar zijn;
  - b. de identiteit en nationaliteit van de vreemdeling bekend zijn;
  - c. de vreemdeling een vaste woon- en verblijfplaats heeft;
  - d. de vreemdeling beschikt over voldoende middelen van bestaan;
  - e. de vreemdeling zich heeft gehouden aan zijn vertrektermijn;
  - f. de vreemdeling in aanmerking komt voor het stellen van zekerheid als bedoeld in artikel 5.5.
2. De maatregelen als bedoeld in de artikelen 5.1 en 5.2 kunnen in ieder geval worden opgelegd indien aan de voorwaarden voor inbewaringstelling als bedoeld in artikel 5.6, eerste lid is voldaan.

Artikel 5.4

1. De maatregelen als bedoeld in de artikelen 5.1 en 5.2 duren niet langer dan noodzakelijk en worden voor ten hoogste een jaar opgelegd.
2. Onze Minister kan na afloop van de termijn bedoeld in het eerste lid, de maatregel telkens voor ten hoogste een jaar verlengen, indien de noodzaak hiertoe nog steeds bestaat.

Artikel 5.5

1. Onze Minister kan van een niet-rechtmatig verblijvende vreemdeling het stellen van zekerheid verlangen in het kader van de voorbereiding van vertrek of de uitzetting.
2. Onze Minister kan van de vreemdeling die rechtmatig verblijf heeft op grond van artikel 8, onderdelen f tot en met k en m van de Wet in verband met mogelijke terugkeer of overdracht zekerheid verlangen.
3. Het stellen van zekerheid kan bestaan uit het door de vreemdeling of een derde stellen van financiële zekerheid, dan wel het in bewaring nemen van reis- of identiteitspapieren van de vreemdeling.
4. Bij ministeriële regeling worden nadere regels gesteld over de criteria voor toepassing van en de voorwaarden bij het stellen van zekerheid.

Paragraaf 2. Vrijheidsbeneming

Artikel 5.6

1. Aan de voorwaarden voor inbewaringstelling, bedoeld in artikel 59 van de Wet is slechts voldaan indien ten minste twee van de gronden, bedoeld in het tweede en derde lid zich voordoen.
2. Er is sprake van een zware grond voor inbewaringstelling indien de vreemdeling:
  - a. Nederland niet op de voorgeschreven wijze is binnengekomen, dan wel een poging daartoe heeft gedaan;
  - b. zich in strijd met de Vreemdelingenwetgeving gedurende enige tijd aan het toezicht op vreemdelingen heeft onttrokken;
  - c. eerder een visum, besluit, kennisgeving of aanzegging heeft ontvangen waaruit de plicht Nederland te verlaten blijkt en hij daaraan niet uit eigen beweging binnen de daarin besloten of gestelde termijn gevolg heeft gegeven;
  - d. niet dan wel niet voldoende meewerkt aan het vaststellen van zijn identiteit en nationaliteit;
  - e. in verband met zijn aanvraag om toelating onjuiste of tegenstrijdige gegevens heeft verstrekt met betrekking tot zijn identiteit, nationaliteit of de reis naar Nederland of een andere lidstaat;
  - f. zich zonder noodzaak heeft ontdaan van zijn reis- of identiteitsdocumenten;
  - g. in het Nederlandse rechtsverkeer gebruik heeft gemaakt van valse of vervalste documenten;
  - h. tot ongewenst vreemdeling is verklaard als bedoeld in artikel 67 van de Wet of tegen hem een inreisverbod is uitgevaardigd met toepassing van artikel 66a, zevende lid, van de Wet; dan wel
  - i. heeft te kennen gegeven dat hij geen gevolg zal geven aan zijn verplichting tot terugkeer of aan zijn verplichting tot vertrek naar de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van zijn asielverzoek.
3. Er is sprake van een lichte grond voor inbewaringstelling indien de vreemdeling:
  - a. zich niet aan een of meer andere voor hem geldende verplichtingen van hoofdstuk 4 heeft gehouden;
  - b. meerdere aanvragen tot het verlenen van een verblijfsvergunning heeft ingediend die niet tot verlening van een verblijfsvergunning hebben geleid;
  - c. geen vaste woon- of verblijfplaats heeft;
  - d. niet beschikt over voldoende middelen van bestaan;
  - e. verdachte is van enig misdrijf dan wel daarvoor is veroordeeld; of

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

f. arbeid heeft verricht in strijd met de Wet arbeid vreemdelingen.

Artikel 5.7

Aan de voorwaarden voor inbewaringstelling, bedoeld in artikel 59a van de Wet is slechts voldaan, indien:

- a. ten minste twee van de gronden, bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 5.6 zich voordoen, waarvan ten minste één van de gronden, bedoeld in het tweede lid; en
- b. een concreet aanknopingspunt bestaat voor een overdracht als bedoeld in de Dublinverordening; en
- c. een significant risico bestaat dat de vreemdeling zich aan het toezicht zal onttrekken.

Artikel 5.8

1. Bewaring als bedoeld in artikel 59b, eerste lid, onderdeel a, van de Wet is noodzakelijk indien de identiteit of de nationaliteit van de vreemdeling met onvoldoende zekerheid bekend is en zich ten minste twee van de gronden, bedoeld in artikel 5.6, tweede en derde lid, voordoen.
2. Bewaring als bedoeld in artikel 59b, eerste lid, onderdeel b, van de Wet is noodzakelijk indien hierdoor de gegevens die noodzakelijk zijn voor beoordeling van een aanvraag tot het verkrijgen van een verblijfsvergunning kunnen worden verkregen en zich ten minste twee van de gronden, bedoeld in artikel 5.6, tweede en derde de lid, voordoen.
3. Bij de beoordeling of sprake is van een aanvraag die louter is ingediend teneinde de uitvoering van het terugkeerbesluit uit te stellen of te verhinderen, als bedoeld artikel 59b, eerste lid, onderdeel c, subonderdeel 3 van de Wet worden alle omstandigheden van het geval betrokken, waaronder met name:
  - a. of de vreemdeling eerder een aanvraag om een verblijfsvergunning als bedoeld in artikel 28 van de Wet heeft gedaan;
  - b. of concrete aanknopingspunten bestaan dat op de vreemdeling de Dublinverordening van toepassing is;
  - c. de termijn waarbinnen de vreemdeling zijn aanvraag om een verblijfsvergunning als bedoeld in artikel 28 van de Wet kenbaar heeft gemaakt in het licht van zijn verklaringen hieromtrent;
  - d. de omstandigheden waaronder de vreemdeling is aangetroffen dan wel zijn aanvraag kenbaar heeft gemaakt;
  - e. of de vreemdeling in het Schengeninformatiesysteem terzake een inreisverbod gesignaleerd staat;
  - f. de gestelde nationaliteit in het licht van de toepassing van artikel 3.105b; of
  - g de verklaringen en gedragingen van de vreemdeling.
4. Het belang van de openbare orde en nationale veiligheid als bedoeld in artikel 59b, eerste lid, onderdeel d van de Wet wordt in ieder geval geacht aanwezig te zijn indien er is sprake van een geval waarin vermoedelijk artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag kan worden tegengeworpen.

Artikel 5.9

Aan de voorwaarden voor inbewaringstelling, bedoeld in artikel 59c van de Wet is slechts voldaan, indien tenminste twee van de gronden, bedoeld in het tweede en derde lid van artikel 5.6 zich voordoen.

Artikel 5.10

1. Voordat de vreemdeling op grond van de Wet in bewaring wordt gesteld, wordt hij gehoord.
2. Het eerste lid is niet van toepassing indien:
  - a. de vreemdeling reeds op een andere grond in bewaring gesteld is, of
  - b. het voorafgaande gehoor van de vreemdeling niet kan worden afgewacht.
3. Slechts in het geval bedoeld in het tweede lid, onder b, wordt de vreemdeling zo spoedig mogelijk na de tenuitvoerlegging van de bewaring gehoord.
4. Van het gehoor wordt proces-verbaal opgemaakt.
5. Aan de vreemdeling wordt tijdig mededeling gedaan van de hem toekomende bevoegdheid zich bij het gehoor te doen bijstaan door zijn advocaat.

Artikel 5.11

1. Het besluit tot inbewaringstelling wordt gedagtekend en ondertekend; het besluit wordt met redenen omkleed. Aan de vreemdeling op wie de maatregel betrekking heeft, wordt onmiddellijk een afschrift daarvan uitgereikt.
2. Op de voortzetting van de bewaring op een andere grond is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 5.12

1. Van de tenuitvoerlegging van een besluit tot inbewaringstelling wordt op verzoek van de vreemdeling zo spoedig mogelijk kennis gegeven aan diens naaste verwanten of aan een in Nederland gevestigde diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging van de staat waarvan hij onderdaan is.
2. In geval de bewaring een minderjarige betreft wordt daarvan, zo daartoe de gelegenheid bestaat, ambtshalve zo spoedig mogelijk kennis gegeven aan degenen die de ouderlijke macht of de voogdij over die minderjarige uitoefenen.

Artikel 65

In artikel 35 van de Penitentiare maatregel wordt "Met uitzondering van personen in vreemdelingenbewaring wordt van" vervangen door: Van, en wordt na "penitentiair programma" ingevoegd: wordt.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring

Nota van toelichting

Algemeen deel

1. Inleiding

De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring bevat een nieuw bestuursrechtelijk kader voor vreemdelingenbewaring. Dit dwangmiddel is een ultimum remedium dat alleen mag worden ingezet als minder ingrijpende maatregelen ten behoeve van terugkeer niet kunnen worden toegepast. De rode draad van de wet is in te zetten op de effectieve terugkeer van vreemdelingen op een wijze die ten volle ten dienste staat aan deze doelstelling en tegelijkertijd aansluit bij de specifieke situatie van vertrekplichtige vreemdelingen. Hierbij wordt ook in de nadere regelgeving en in de uitvoering de menselijke maat voorop gesteld.

In de wet staat het regime voor vreemdelingenbewaring opgenomen, dus de rechten, plichten en omstandigheden in bewaring. De wet heeft daarnaast de Vreemdelingenwet 2000 (hierna: Vw) aangepast als het gaat om oplegging van bewaring en minder ingrijpende alternatieven die de overheid kan inzetten in het terugkeerproces. Speciale aandacht gaat uit naar de positie van kwetsbare groepen bij de oplegging van vreemdelingenbewaring en in het regime.

Met dit besluit worden bepaalde onderdelen van de wet nader uitgewerkt. Het gaat om regimaire onderwerpen en een aanpassing van het Vreemdelingenbesluit 2000 (hierna: Vb). In het navolgende worden deze thema's en de belangrijkste elementen ervan toegelicht. Verder wordt ingegaan op de relatie met andere regelgeving, de bescherming van persoonsgegevens en de financiële- en uitvoeringsgevolgen van het besluit.

2. Regime

2.1 Algemeen

De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring bevat wat betreft het regime voor vreemdelingenbewaring een aantal grondslagen voor nadere uitwerking bij algemene maatregel van bestuur of bij of krachtens algemene maatregel van bestuur. In dit besluit zijn regels opgenomen over het beheer en het toezicht in de inrichting voor vreemdelingenbewaring (hoofdstuk 2); de plaatsing van vreemdelingen in de inrichting voor vreemdelingenbewaring, het beheersregime en in uitzonderingsgevallen de penitentiaire inrichting (hoofdstuk 3); de bewegingsvrijheid, dagbesteding en geestelijke verzorging (hoofdstuk 4); de veiligheid en beheersbaarheid (hoofdstuk 5) en de verwerking van persoonsgegevens (hoofdstuk 6). Tot slot zijn enkele overige onderwerpen opgenomen, zoals over vergoeding van kosten en aansprakelijkheid (hoofdstuk 7).

In deze paragraaf worden de hoofdlijnen van het regimaire onderdeel van het besluit achtereenvolgens toegelicht. Nadere uitwerking (indien van toepassing) komt in de artikelsgewijze toelichting aan de orde.

2.2 Toezicht op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring (hoofdstuk 2)

Het toezicht op de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring en grensdetentie wordt op diverse niveaus uitgeoefend.

Ten eerste kijkt de Minister jaarlijks naar het jaarplan en naar het jaarverslag van iedere inrichting. Deze hebben zowel een control als voorlichtingsfunctie (naar buiten toe).

Ten tweede wordt intern toezicht bij iedere inrichting verricht door de commissie van toezicht (zie artikel 8 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring). In dit besluit worden nadere regels gesteld over de bevoegdheden, de samenstelling en de werkwijze van de commissies, over de benoeming en het ontslag van de leden en over de werkzaamheden van de weekcommissaris. Het besluit brengt daarin een aantal veranderingen aan toegespitst op de specifieke doelgroep van vreemdelingen in bewaring. Voor het vervoer van de vreemdelingen is er een aparte commissie van toezicht voor het vervoer (zie artikel 9 van de wet). Ook voor deze commissie bevat dit besluit nadere regels.

Ten derde wordt extern toezicht uitgeoefend door de minister van Veiligheid en Justitie, meer specifiek de Inspectie voor Veiligheid en Justitie (hierna IVenJ). De IVenJ heeft met ingang van 1 januari 2014 de taken van de Commissie Integraal Toezicht Terugkeer Vreemdelingen (CITT) overgenomen (zie verder artikel 10 van de wet en de toelichting daarbij).

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Naast de commissies van toezicht en de IVenJ houden ook andere nationale inspecties toezicht op de vreemdelingenbewaring, onder meer de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ). Alle vormen van toezicht zijn hierbij complementair aan elkaar. Op basis van internationale afspraken hebben bijvoorbeeld ook diverse andere instanties een directe dan wel indirecte toezichtstaak bij de tenuitvoerlegging van vreemdelingenbewaring in Nederland. Het gaat onder meer om de Committee on the Prevention of Torture, de UNHCR, de Special Committee on the Prevention of Torture en de Committee against Torture.

2.3 Plaatsing (hoofdstuk 3)

Het besluit geeft nadere uitwerking aan de diverse criteria voor plaatsing van een vreemdeling in een bepaalde inrichting dan wel op een afdeling met een bepaald regime (zie de artikelen 11, vierde lid, artikel 15, derde lid en artikel 18, derde lid van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring). Hierbij is van belang dat plaatsingsbeslissingen nooit een punitief karakter hebben, maar zijn ingegeven door ofwel de veiligheid en beheersbaarheid van de inrichting ofwel het afstemmen van de bewaring op de speciale behoeften van de vreemdeling in kwestie. De plaatsing van een vreemdeling in het beheersregime is primair een voorbeeld van de eerste categorie. Bij de tweede categorie kan worden gedacht aan de plaatsing van een vreemdeling in een bepaalde inrichting voor vreemdelingenbewaring vanwege de aanwezigheid aldaar van een afdeling voor bijzondere opvang als bedoeld in artikel 14 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring. Artikel 20 van de wet bepaalt dat de minister van Veiligheid en Justitie een vreemdeling op zo'n afdeling kan onderbrengen gezien diens persoonlijke, lichamelijk of geestelijke toestand.

Bij de plaatsing van vreemdelingen is sprake van een zekere rangorde die uitdrukking geeft aan proportionaliteit. De vreemdeling die in het beheersregime in de gewone inrichting voor vreemdelingenbewaring zonder ernstig gevaar voor de orde en veiligheid in de inrichting kan functioneren zal uiteraard niet in een penitentiaire inrichting worden geplaatst als bijzondere beveiliging niet noodzakelijk is. Dat laatste gebeurt slechts in zeer uitzonderlijke gevallen. Met betrekking tot de lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand geldt hetzelfde: indien benodigde zorg in de inrichting kan worden geboden, vindt eveneens geen onderbrenging plaats op grond van artikel 11, tweede lid van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring.

2.4 Bewegingsvrijheid en dagbesteding (hoofdstuk 4)

In het nieuwe regime voor vreemdelingenbewaring wordt een onderscheid gemaakt tussen twee hoofdregimes: het verblijfsregime en het beheersregime. Voor de gesloten gezinsvoorziening geldt een speciaal gezinsregime (zie hoofdstuk 5 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring). De in bewaring gestelde vreemdeling heeft al naar gelang het regime waar hij in zit een bepaalde mate van autonomie en bewegingsvrijheid die is afgestemd op zijn specifieke situatie en het benodigde toezicht. Het verblijfsregime en met name het gezinsregime zijn de meest open varianten binnen de gesloten setting, terwijl het beheersregime een grotere mate van beveiliging kent en daardoor meer beperkingen met zich meebrengt. In dit besluit worden de verschillende regimes nader uitgewerkt als het gaat om de dagbesteding en bewegingsvrijheid.

In het verblijfsregime is de vreemdeling gedurende de dag, van 8:00 tot 22:00 uur met uitzondering van tweemaal een insluitingsuur, niet gehouden in zijn verblijfsruimte te blijven. Uitgangspunt van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring vormt de visie dat ingeslotenen gedurende de bewaring zo min mogelijk beperkingen krijgen opgelegd, met inachtneming van de orde en de veiligheid in de inrichting. Met het nieuwe regime voor vreemdelingenbewaring wordt beoogd om vreemdelingen zoveel mogelijk interne bewegingsvrijheid en autonomie te bieden zodat er ruimte is voor de vreemdeling grotendeels zelf te bepalen hoe hij zijn tijd in de inrichting doorbrengt.

Tijdens de uitsluitingsuren (in het verblijfsregime twaalf uur per dag) staan de vreemdeling diverse mogelijkheden voor een zinvolle dagbesteding ter beschikking. Per week wordt voorzien in een dagprogramma van minimaal 40 uur, dat bestaat uit een combinatie van beschikbare voorzieningen en begeleide en niet begeleide activiteiten.

In de huisregels van de inrichting wordt opgenomen wat de verschillende soorten dagbesteding zijn in de inrichting. De inrichtingen voor vreemdelingenbewaring bieden ten eerste een activiteitenprogramma aan. Zo kunnen ingeslotenen bijvoorbeeld sporten onder leiding van een instructeur, de bibliotheek bezoeken, gesprekken voeren met een geestelijk verzorger, bezoek ontvangen, zelf via de computer educatieve activiteiten ondernemen, deelnemen aan

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

ontspanningsactiviteiten of aan creatieve of sociaal-culturele activiteiten onder leiding van een activiteitenbegeleider. Met het oog op een zinvolle dagbesteding en het aanmoedigen en activeren van de ingesloten vreemdelingen wordt er tevens naar gestreefd om vrijwilligers te betrekken bij activiteiten in de centra. Hun inzet in de inrichtingen voor vreemdelingenbewaring is niet beperkt tot het bezoekrecht van de vreemdeling en wordt waar mogelijk gefaciliteerd en gestimuleerd. Op de afdeling waar een vreemdeling verblijft wordt een weekoverzicht van het activiteitenprogramma opgehangen. Deelname aan het activiteitenprogramma is - anders dan in het geval van ingeslotenen op strafrechtelijke titel - vrijwillig. Wie dus niet wil deelnemen hoeft dat ook niet.

Dat de vreemdeling behoudens de voor de nachtrust bestemde uren niet meer wordt ingesloten betekent ten tweede meer keuzevrijheid en flexibiliteit bij het verder zelf invullen van de dagbesteding. Er is in het nieuwe regime meer ruimte voor eigen initiatief en zelfredzaamheid. Zo kunnen vreemdelingen er voor kiezen om - naast de door een instructeur aangeboden sport en spelactiviteiten - op eigen initiatief te gaan sporten. Of zij kunnen langer in de buitenlucht verblijven of meer tijd in de bibliotheek doorbrengen. Daarnaast zijn er in het verblijfsregime computers aanwezig waarop vreemdelingen gebruik van het internet kunnen maken. Verder geldt dat men gedurende de uitsluitingsuren de mogelijkheid heeft eigen activiteiten te organiseren, zowel binnen als buiten. Gedacht kan worden aan voetbaltoernooien of gezelschapsspellen of bijvoorbeeld 's-avonds samen televisie te kijken. Medewerkers van de inrichting moedigen in de bejegening dit soort initiatieven ook aan.

Uiteraard gelden geen volledig onbegrensde keuzemogelijkheden en bewegingsvrijheid. Binnen de inrichting zijn er randvoorwaarden die inherent zijn aan de gesloten setting van de inrichting voor vreemdelingenbewaring. Dit hangt samen met zaken als het handhaven van de orde en veiligheid, het benodigde toezicht en de personele bezetting van de inrichting. Dit houdt onder meer in dat bijvoorbeeld het gebruik van de computer afhankelijk is van het aantal belangstellenden en het aantal beschikbare computers op een bepaald moment en dat bepaalde websites niet zijn toegestaan in verband met de bescherming van de goede zeden. Ook zijn voorzieningen zoals de bibliotheek en de buitenruimte niet ongelimiteerd open en beschikbaar, in de huisregels zullen openingstijden worden opgenomen.

Verder zijn er voor vreemdelingen in het beheersregime beperktere mogelijkheden in verband met het hogere aantal insluitingsuren en intensiever toezicht dat noodzakelijk is. Dit betekent onder andere dat een beperkter dagprogramma wordt aangeboden (zie artikel 36 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring en de artikelen 21 en 22 van dit besluit).

2.5 Bewegingsvrijheid en dagbesteding in de gesloten gezinsvoorziening (hoofdstuk 4)

Gelet op de bijzondere positie van kinderen in grensdetentie en bewaring, is er in 2014 voor gekozen om een gesloten gezinsvoorziening te ontwikkelen waar kinderen samen met hun ouder(s) op een veilige en zo goed mogelijke manier kortstondig kunnen verblijven.

In de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is een speciaal hoofdstuk 5 opgenomen met bijzondere aanvullende regels en afwijkingen voor de bewaring van gezinnen en niet-begeleide minderjarigen (hierna: amv's).

Voorop moet worden gesteld dat deze groepen vreemdelingen, gezien hun kwetsbare positie, slechts bij hoge uitzondering in bewaring worden gesteld. Gezinnen en amv's die niet (meer) in Nederland mogen blijven, kunnen, als ultimum remedium, tot aan vertrek in de gesloten gezinsvoorziening worden geplaatst (zie paragraaf 3.3 van de memorie van toelichting bij de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring). Deze gesloten gezinsvoorziening is onderdeel van de inrichting voor vreemdelingenbewaring in Zeist en speciaal opgezet voor de bewaring van gezinnen met tenminste één minderjarig kind en amv's.

Uitgangspunt in de gesloten gezinsvoorziening is dat zoveel als mogelijk recht wordt gedaan aan de kwetsbare positie van het kind en dat het recht op het gezinsleven wordt gerespecteerd. In afwijking van het verblijfsregime is daarom in hoofdstuk 5 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring opgenomen dat voor de gesloten gezinsvoorziening in beginsel geen sprake is van insluiting. De deuren van de verblijfsruimten kunnen in beginsel alleen van binnen op slot. Nog meer dan in de gewone inrichting voor vreemdelingenbewaring staan dus autonomie en bewegingsvrijheid centraal.

De wijze waarop de gesloten gezinsvoorziening is opgezet sluit hierbij aan. Er is gekozen voor een ommuurd terrein met daarbinnen woonpaviljoens voor gezinnen, een amv-paviljoen en een dienstencentrum. Ook is er voor de kinderen speelruimte en zijn er speelvoorzieningen. De kinderen en ouder(s) verblijven in separate woonpaviljoens en kunnen in beginsel vrij bewegen op

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

het ommuurde terrein van de gesloten gezinsvoorziening. Voor de amv's is een apart paviljoen waar zij onder begeleiding verblijven.

Hetgeen in het voorgaande is vermeld over de dagbesteding in de inrichting voor vreemdelingenbewaring geldt eveneens voor de gesloten gezinsvoorziening, waarbij activiteiten en dagprogramma zoveel mogelijk worden afgestemd op de behoeften van gezinnen en de aanwezige kinderen en jongeren van verschillende leeftijden. Zo zijn er naast spellen en speelvoorzieningen op het terrein ook ontmoetingsplekken en faciliteiten gericht op jongeren, bijvoorbeeld in de vorm van een huiskamer ingericht op de leefwereld van jongeren, voorzien van bijvoorbeeld een spelcomputer. De aangeboden dagbesteding is in ieder geval minimaal gelijk aan het aantal uren dagbesteding dat wordt aangeboden in het verblijfsregime, dat wil dus zeggen minimaal veertig uur per week (zie artikel 22, eerste lid). De facto is echter sprake van nog meer vrijheid binnen de gesloten setting en dus meer mogelijkheden. Met de gesloten gezinsvoorziening wordt een situatie benadert waarbij gezinnen en kinderen vrijwel volledig zelf hun dag kunnen indelen. Door de speciale opzet van het terrein en de gebouwen en omdat er in beginsel geen insluitingsuren zijn, hebben bewoners nog meer dan de vreemdelingen in het verblijfsregime de mogelijkheid buiten de aangeboden activiteiten en voorzieningen in eigen dagbesteding voorzien. Zo wordt zelf de maaltijd voorbereid en genoten in gezinsverband.

In de huisregels van de inrichting voor vreemdelingenbewaring in Zeist zal een speciaal hoofdstuk worden gewijd aan de regels die gelden op de gesloten gezinsvoorziening. Het gaat onder meer over de verschillende soorten dagbesteding op de gesloten gezinsvoorziening en zal duidelijke uitleg geven aan ouders en kinderen over de beschikbaarheid van voorzieningen. Verder zal dit hoofdstuk regels bevatten rondom het verblijf in de paviljoens tijdens de nachtelijke uren en in geval van calamiteiten, teneinde een ordentelijk leefklimaat te garanderen en de veiligheid te kunnen waarborgen.

De in de gesloten gezinsvoorziening geboden vrijheid wordt verder geflankeerd door diverse mogelijkheden voor de directeur van de inrichting om in te grijpen in verband met de orde en veiligheid en ter bescherming van de kwetsbare doelgroep. Ten eerste kunnen ook op de gesloten gezinsvoorziening de orde- en dwangmaatregelen van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring worden toegepast, enkele uitzonderingen samenhangend met leeftijd daargelaten. Zoals toegelicht bij de wet is het gelet op de veiligheid van de bewoners en de medewerkers noodzakelijk dat de directeur van de inrichting ook op de gesloten gezinsvoorziening over deze bevoegdheden beschikt. Het blijft dus bijvoorbeeld mogelijk dat een vreemdeling bij wangedrag in afzondering wordt geplaatst elders in de inrichting.

Ten tweede kan het voorkomen dat in zeer uitzonderlijke situaties een bewoner van de gesloten gezinsvoorziening in het beheersregime wordt ondergebracht indien dit naar het oordeel van de directeur noodzakelijk is voor het handhaven van de orde en veiligheid. Gedacht kan worden aan een ouder die in het belang van de andere bewoners en het personeel meer toezicht nodig heeft en de vrijheden van de gesloten gezinsvoorziening niet aankan. Betrokkene wordt dan elders in de inrichting (in het "gewone deel") ondergebracht.

Ten derde kan de directeur op grond van artikel 43, eerste lid, onder a, van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring alsnog tot insluiting van een amv of een gezin besluiten indien hij dit in een individueel geval noodzakelijk acht in verband met de orde en veiligheid in de inrichting. De betreffende persoon of groep is dan gehouden voor ten hoogste twaalf uur per etmaal in de verblijfsruimte te verblijven, gedurende een periode van maximaal twee weken.

Tot slot biedt de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur tot generieke insluiting op de gesloten gezinsvoorziening te verplichten. Verwezen wordt naar de artikelsgewijze toelichting bij artikel 43, eerste lid, onderdeel a, onder 2, van de wet. Van de delegatiegrondslag is thans geen gebruik gemaakt in dit besluit.

2.6 Geestelijke verzorging (hoofdstuk 4)

Recht op geestelijke verzorging als iemand is ingesloten door de overheid is inherent aan artikel 9 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en artikel 6 van de Grondwet. De directeur van de inrichting voor vreemdelingenbewaring heeft, evenals bij geestelijke verzorging van gedetineerden, tbs-gestelden en jeugdigen, de plicht om te zorgen voor voldoende geestelijke verzorging die zoveel mogelijk aansluit bij de godsdienst of de levensovertuiging van de vreemdeling.

De Dienst Geestelijke Verzorging is een landelijke dienst binnen de Dienst Justitiële Inrichtingen. De door onze Minister erkende denominaties zijn zending instanties waarbij de geestelijke verzorgers door hen worden voorgedragen als ambtenaar in rijksdienst. De erkende denominaties zijn: protestants, rooms-katholiek, joods, islamitisch, boeddhistisch, hindoeïstisch en humanistisch.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Bij binnenkomst kan de vreemdeling opgeven voor welk type geestelijke verzorging hij in aanmerking wil komen. Indien een vreemdeling zijn keuze voor een van de denominaties in een later stadium wil aanpassen, dan beslist de directeur hierover. Tegen de beslissing van de directeur kan de vreemdeling eventueel beklag indienen.

Naast de plicht voor de directeur van de inrichting om te zorgen voor voldoende geestelijke verzorging, rust op de directeur ook de plicht om te zorgen dat bij de verstrekking van voedsel zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de godsdienst of levensovertuiging van de vreemdeling.

Indien een vreemdeling in afzondering wordt geplaatst, dient hij in de gelegenheid te worden gesteld contact te hebben met de geestelijke verzorger en waar mogelijk dat de vreemdeling deel kan nemen aan gezamenlijke bijeenkomsten georganiseerd door de geestelijke verzorger.

2.7 Geweldsinstructie (hoofdstuk 5)

In dit besluit worden nadere regels gegeven omtrent het gebruik van geweld en aanwending van vrijheidsbeperkende middelen. In artikel 44 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is het geweldgebruik en de aanwending van vrijheidsbeperkende middelen van een uitdrukkelijke wettelijke basis voorzien. Het besluit bevat in hoofdstuk 5 nadere regels over de gevallen en situaties waarin geweld mag worden gebruikt en met welke modaliteiten. Het betreft onder meer eisen aan de medewerker die geweld toepast, regels over het geven van een waarschuwing vooraf bij het gebruik van geweld en uitwerking van de situaties waarin en gronden waarop bepaalde soorten dwang kunnen worden toegepast. Bij ministeriële regeling zal een en ander nog nader worden uitgewerkt op onder andere technische voorschriften. Tezamen is er dan sprake van een geweldsinstructie speciaal toegespitst op de omgang met vreemdelingen in bewaring. Dit is dus een andere instructie dan de geweldsinstructies die gelden voor ingeslotenen op strafrechtelijke titel. In de nieuwe instructie is, speciaal afgestemd op de doelgroep, nadere invulling gegeven aan het noodzakelijkheids criterium en het spaarzaam inzetten van de geweldsbevoegdheid.

De bevoegdheid tot uitoefening van geweld en aanwending van vrijheidsbeperkende middelen, zoals bijvoorbeeld handboeien of de broekstok, is toegekend aan de directeur vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de handhaving van de orde en veiligheid in de inrichting en de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring. De bevoegdheid is evenwel overdraagbaar aan ambtenaren en medewerkers van de inrichting. Ingevolge artikel 1, eerste lid, van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is een ambtenaar of medewerker een persoon die een taak uitvoert in het kader van de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring. Zoals aangegeven bij de artikelsgewijze toelichting bij artikel 1 van de wet gaat het in het kader van de orde en veiligheid en dus de geweldsbevoegdheid in de inrichting uiteraard niet om kantine medewerkers of medewerkers van de schoonmaakdienst. In de dienstinstructie van de inrichting wordt bepaald welke ambtenaren en medewerkers wel geweld en vrijheidsbeperkende middelen mogen toepassen.

Naast de personen werkzaam bij de inrichting geldt de geweldsinstructie op grond van artikel 44 eveneens voor ambtenaren van DV&O belast met vervoer van vreemdelingen wanneer deze de inrichting tijdelijk verlaten of definitief (bijvoorbeeld naar de uitzetting). In de huidige situatie heeft DV&O de bevoegdheid geweld te gebruiken en vrijheidsbeperkende middelen toe te passen op basis van de zogeheten verlengde arm constructie (als afgeleide van bevoegdheden van de directeur van de inrichting). In de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is dwang door DV&O bij vervoer vanuit de inrichting en terug mogelijk op grond van artikel 61 in combinatie met artikel 44 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring. DV&O heeft dan de mogelijkheid geweld en vrijheidsbeperkende middelen toe te passen en een onderzoek aan de kleding te doen.

2.8 Gedogen van een geneeskundige handeling (hoofdstuk 5)

In artikel 54 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring wordt in het tweede lid aangekondigd dat nadere regels worden gesteld omtrent de toepassing van het gedogen van een geneeskundige handeling. Deze regels gaan volgens de wet in ieder geval over de melding en registratie van de geneeskundige handeling, alsmede de taak van de verantwoordelijke arts indien de geneeskundige handeling volstrekt noodzakelijk is ter afwending van gevaar, voortvloeiend uit de stoornis van de geestesvermogens van de vreemdeling. In de artikelen 39 tot en met 46 van dit besluit is aangesloten bij hoofdstuk 5 van de Penitentiaire Maatregel (hierna Pen. M.) over de onvrijwillige geneeskundige behandeling. Hierbij zijn niet meegenomen elementen die nadere uitwerking geven aan de dwangbehandelingen van artikel 46d van de Penitentiaire beginselenwet (hierna: Pbw), aangezien deze in de inrichting voor vreemdelingenbewaring niet aan de orde zijn.

Ook in de nadere regeling in dit besluit van artikel 54 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring staat voorop dat de verantwoordelijkheid voor de geneeskundige handeling ligt bij de arts. Of, en zo ja, welk medisch ingrijpen is geïndiceerd dient deze volgens

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

zijn professionele maatstaf te beoordelen. De directeur kan slechts verplichten dat de vreemdeling gedooft dat de geïndiceerde handeling op hem wordt toegepast. Een gedwongen geneeskundige handeling kan, volgens genoemd artikel 54, slechts plaatsvinden indien dit noodzakelijk is ter afwending van ernstig gevaar voor de gezondheid of veiligheid van de vreemdeling of van anderen. Deze bepalingen bieden daarom geen mogelijkheid voor de directeur om op deze wijze beheersproblemen in zijn inrichting op te lossen. Behandeling vanwege een psychiatrische stoornis vindt in de inrichting voor vreemdelingenbewaring niet plaats. De vreemdeling wordt in voorkomend geval (over)geplaatst naar een Penitentiaal Psychiatrisch Centrum.

2.8 Gevolgen voor de verwerking van persoonsgegevens (hoofdstuk 6)

De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring voorziet in de mogelijkheid persoonsgegevens te verwerken met het oog op tenuitvoerlegging van de bewaring en de handhaving van de orde en veiligheid in de inrichting voor vreemdelingenbewaring en met het oog op terugkeer (artikelen 29, 45, 47, 69 en 70 van de wet).

Gelet op de voorgenomen verwerking van persoonsgegevens en de gehoudenheid van het Rijk sinds september 2013 om een toets te verrichten bij voorgenomen beleid of wetgeving waarin persoonsgegevens worden verwerkt, is er over het wetsvoorstel Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring een zogeheten Privacy Impact Assessment (hierna: PIA) verricht. De voorgestelde verwerking van persoonsgegevens van zowel de vreemdeling als diens bezoek zijn in dat verband getoetst aan de beginselen van gegevensbescherming: rechtmatige grondslag, doelbinding, toereikendheid en gegevensminimalisering, juistheid en nauwkeurigheid, beperkt bewaren (niet langer dan noodzakelijk), rechten van betrokkenen en gegevensbeveiliging (zie onder meer de artikelen 6 tot en met 15 van de Wet bescherming persoonsgegevens, hierna: Wbp). In algemene zin kon uit de PIA worden opgemaakt dat in de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring voldoende waarborgen zijn gegeven voor de bescherming van de privacy. Zo zijn de doelen waarvoor gegevens mogen worden verzameld en verwerkt in de wet uitdrukkelijk omschreven en is bijzondere aandacht besteed aan de verwerking van bijzondere gegevens die bij het gebruik van een röntgenscan aan de orde kunnen zijn. In dit besluit worden nadere regels gesteld over de verwerking van persoonsgegevens van bezoekers en de verwerking van persoonsgegevens van de vreemdeling. In het besluit zijn zaken opgenomen als welke gegevens worden verwerkt, wie heeft toegang tot deze gegevens, wat zijn de rechten van betrokkenen en welke bewaartermijnen gelden er.

3. Aanpassing Vreemdelingenbesluit 2000

3.1 Algemeen

De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring voorziet in een aanpassing van de artikelen 6, 46, 50, 52, 56 tot en met 59c, 60, 61, 63, 73, 93, 94, 108 en 109 van de Vw. Een belangrijk streven met de wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is het ultimatum remedium karakter van de vreemdelingenbewaring in de Nederlandse wet- en regelgeving nog meer te benadrukken. Hierbij wordt aangesloten bij de tekst van artikel 15 van de Terugkeerrichtlijn en worden alternatieven nadrukkelijker in wetgeving verankerd.

In dit besluit wordt nadere uitwerking gegeven aan de minder dwingende alternatieven voor vreemdelingenbewaring, te weten het stellen van (financiële) zekerheid en het opleggen van vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals een meldplicht of gebiedsgebod. Daarnaast wordt de paragraaf over het afwegingskader voor inbewaringstelling aangepast in de zin dat alle gronden voor inbewaringstelling hierin nader worden uitgewerkt (zie ook paragraaf 4 van de toelichting). In het navolgende worden de terugkeermaatregelen in algemene zin nader toegelicht, verder wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting, ook voor wat betreft de wijziging van paragraaf 2 van hoofdstuk 5.

3.2 Alternatieven voor bevorderen terugkeer

Artikel 7 van de Terugkeerrichtlijn gaat over de termijn voor het vrijwillig vertrek van vreemdelingen naar hun land van herkomst of een ander land. Het artikel schrijft voor dat lidstaten een passende termijn stellen voor vrijwillig vertrek die tussen de zeven en dertig dagen ligt. In artikel 7, derde lid, van de Terugkeerrichtlijn is bepaald dat voor de duur van de termijn voor vrijwillig vertrek bepaalde verplichtingen kunnen worden opgelegd om het risico op onderduiken te beperken, zoals de verplichting om zich regelmatig te melden bij de autoriteiten, voldoende financiële zekerheid te stellen, documenten te overleggen of op een bepaalde plaats te verblijven. Genoemde voorbeelden zijn maatregelen die een alternatief kunnen vormen voor vreemdelingenbewaring als andere minder dwingende maatregelen zoals genoemd in artikel 15,

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

eerste lid, van de Terugkeerrichtlijn. Of een vertrekplichtige vreemdeling in een bepaald geval in aanmerking komt voor dergelijke minder dwingende maatregelen zal afhangen van de concrete individuele omstandigheden van het geval. Het gaat daarbij om de bereidheid van de vreemdeling om actief te werken aan zijn terugkeer en om de beoordeling van het risico op onttrekking aan toezicht. Verder is van belang dat er bij een dergelijke terugkeermaatregel niet altijd sprake is van een alternatief voor bewaring, namelijk in gevallen waarin bewaring niet (meer) mogelijk is.

Met dit besluit wordt voorgesteld terugkeermaatregelen, meestal alternatieven voor vreemdelingenbewaring, uitgebreider in het Vb op te nemen dan thans het geval is. De bedoeling hiervan is deze alternatieven effectiever te kunnen inzetten met een helder kader van rechten en plichten voor zowel de overheid als de vreemdeling. De doelstelling van de maatregelen wordt verduidelijkt evenals het afwegingskader wanneer welke terugkeermaatregel kan worden toegepast, mede in relatie tot het afwegingskader voor inbewaringstelling. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat ook na afloop van de vertrektermijn of wanneer geen vertrektermijn is gegund op grond van artikel 7, vierde lid, van de Terugkeerrichtlijn de oplegging van alternatieven mogelijk moet kunnen zijn. Artikel 9, derde lid van de Terugkeerrichtlijn bevestigt dit in geval van uitstel van verwijdering. Bovenal positioneert artikel 15 van de Terugkeerrichtlijn de onmogelijkheid om alternatieve maatregelen effectief toe te kunnen passen als uitdrukkelijke voorwaarde voor inbewaringstelling. Tenzij in een bepaald geval andere afdoende maar minder dwingende maatregelen doeltreffend kunnen worden toegepast, mag vreemdelingenbewaring worden opgelegd indien een risico op onderduiken bestaat of de vreemdeling de voorbereiding van de terugkeer ontwijkt of belemmert aldus het artikel. Gelet op de doelstelling van de richtlijn betekent dit dat zodra de vreemdeling Nederland op grond van artikel 61 van de Vw dient te verlaten alternatieve maatregelen in het kader van terugkeer kunnen worden opgelegd tot aan het uiteindelijke vertrek van de vreemdeling uit Nederland. Dit in tegenstelling tot vreemdelingenbewaring, dat pas eventueel in beeld komt na afloop van de vertrektermijn.

Het in bewaring nemen van documenten, het afspreken van een waarborgsom of de oplegging van vrijheidsbeperkende maatregelen hebben in het kader van terugkeer tot doel met de vreemdeling te werken aan terugkeer. Of de vreemdeling in aanmerking komt voor een alternatieve maatregel in het kader van terugkeer is afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval. Desalniettemin is sprake van een afweging die telkens neerkomt op de vraag of de vreemdeling in kwestie actief wil werken aan vertrek. Deze afweging is voor de vrijheidsbeperkende maatregelen in een nieuw artikel 5.3 in het Vb uitgewerkt. Hierbij staat voorop dat een vrijheidsbeperking in ieder geval kan worden opgelegd als er voldoende gronden voor vreemdelingenbewaring aanwezig zijn. Verder is bijvoorbeeld een daadwerkelijk zicht op uitzetting, anders dan in geval van vreemdelingenbewaring, geen noodzakelijke voorwaarde.

Hoewel de alternatieven voor bewaring kunnen worden gezien als een palet van instrumenten dat de overheid ter beschikking staat om de vreemdeling tot terugkeer te bewegen, is een graduele opschaling in terugkeermaatregelen moeilijk aan te brengen. Bij de vrijheidsbeperkende maatregelen is de mate van intensiteit juridisch gezien weliswaar doorslaggevend, maar kan in de beleving van een vreemdeling een intensieve maatregel zoals de vrijheidsbeperkende locatie door hem juist als positief worden ervaren. Alternatieven zoals het stellen van financiële zekerheid of het in bewaring nemen van documenten kunnen alleen aan de orde zijn als voldoende geldmiddelen dan wel documenten voor handen zijn. Er is kortom geen duidelijke trap van zwaar naar licht aan te brengen die als blauwdruk voor alle gevallen kan dienen. In de voorgestelde aanpassing van het Vb is daarom gekozen voor een nevenschikking van instrumenten, waarbij de toepassing van het afwegingskader beslissend zal zijn. In dit kader zijn belangrijke wegingsfactoren opgenomen zoals de beschikbaarheid van reis- en identiteitsdocumenten en of de vreemdeling een vaste woon- of verblijfplaats heeft. Verder is een terugkeermaatregel zoals aangegeven niet altijd een alternatief voor bewaring, bijvoorbeeld tijdens de vertrektermijn. Het toepassen van de elektronische enkelband, het meest beperkende alternatief voor bewaring, is niet in de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring opgenomen. Een elektronische band maakt een te grote inbreuk op de privacy van de vreemdeling, terwijl het beoogde doel van terugkeer op een minder ingrijpende wijze kan worden bewerkstelligd. Deze vorm van vrijheidsbeperking wordt in Nederland met name in het strafrecht toegepast en zal daarom voor de vertrekplichtige vreemdeling een stigmatiserend effect kunnen hebben. Uit de praktijk is gebleken dat de enkelband ook makkelijk afgedaan kan worden en daarmee de vrijheidsbeperking gemakkelijk te omzeilen is. Bij een enkelband dient de persoon die hem draagt gemotiveerd te zijn om een bepaald recht te verwerven en is de inzet juist een terugkeer in de Nederlandse samenleving. Dat moet bij terugkeer op een andere wijze, juist omdat naar de aard der zaak het vertrek uit de

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Nederlandse samenleving het beoogde doel is. Daarmee is de enkelband voor het vreemdelingenrecht geen efficiënt en effectief toepasbare maatregel.

Vrijheidsbeperkende maatregelen en besluiten inzake het stellen van zekerheid (financieel dan wel door het in bewaring nemen van documenten) worden opgelegd door Onze Minister, meer specifiek door de DT&V en (in mandaat) de politie (zie de nieuwe artikelen 56 en 57 van de Vw). De politie en andere toezichthoudende ambtenaren hebben teneinde toezicht te kunnen uitoefenen eveneens de bevoegdheid financiële zekerheid te verlangen en documenten in beslag te nemen (zie de artikelen 52 en 54 van de Vw). De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring en dit besluit wijzigen deze toezichtsbevoegdheden (op een enkele verduidelijking na) niet.

Wat betreft procedurele waarborgen en rechtsbescherming wordt met de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring beoogt om, tezamen met dit besluit, de minder dwingende alternatieven voor bewaring duidelijker dan thans het geval te omkleden met waarborgen en te voorzien van uniforme rechtsbescherming. Dit zal de wisselwerking tussen het afwegingskader voor inbewaringstelling en de oplegging van alternatieven explicieter maken en de rechtseenheid ten goede komen. De verwachting is dat deze verandering ervoor kan zorgen dat deze terugkeermaatregelen nog uitdrukkelijker door de (hoogste) rechter worden gezien en uitgelegd als minder dwingend alternatief voor bewaring. De interpretatie van de Terugkeerrichtlijn is hierbij leidend. Voorop staat dat bewerkstelligd wordt dat vreemdelingen die hier niet (langer) kunnen blijven, vertrekken naar het land van herkomst of een ander land waar de toegang geborgd is.

De artikelen 56, eerste lid, en 57, eerste lid, Vw staan opgenomen in artikel 108 Vw en de terugkeermaatregelen worden dus via dit artikel gehandhaafd. Artikel 108 bepaalt dat bij overtreding van de voorschriften genoemd in de opsomming, voorlopige hechtenis of een geldboete kan worden opgelegd. De Algemene wet bestuursrecht is van toepassing op alle besluiten van Onze Minister tot oplegging van maatregelen in het kader van terugkeer. Voor vrijheidsbeperkende maatregelen geldt thans en zo meteen, dat in afwijking van het algemene kader van de Awb, rechtstreeks beroep bij de bestuursrechter mogelijk is (zie artikel 93 Vw). Dit geldt zowel in het geval van de oplegging van een vrijheidsbeperkende maatregel als een besluit tot weigering van een verzoek tot opheffing van de vrijheidsbeperkende maatregel. Hiermee is zowel het besluit tot oplegging als het voortduren van de vrijheidsbeperking aanvechtbaar. Ook met betrekking tot het stellen van (financiële) zekerheid in het kader van terugkeer voorziet de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring in het overslaan van de bezwaarschriftprocedure en kan rechtstreeks beroep tegen het besluit van Onze Minister worden ingesteld bij de bestuursrechter. Tegen uitspraken van de bestuursrechter over de maatregelen in het kader van terugkeer is geen hoger beroep mogelijk, anders dan in het geval van de oplegging en het voortduren van de vrijheidsbenemende maatregel op grond van hoofdstuk 5 paragraaf 2 van de Vw (zie artikel 95 Vw).

Ook aan rechtmatig verblijvenden kunnen onder bepaalde voorwaarden bepaalde toezichts- en terugkeermaatregelen worden opgelegd. Artikel 13, tweede lid, van de Procedurerichtlijn maakt het mogelijk dat lidstaten bepaalde verplichtingen kunnen opleggen aan verzoekers om internationale bescherming, welke noodzakelijk zijn voor de behandeling van hun verzoek om internationale bescherming. Dit kan bijvoorbeeld bestaan uit verplichtingen zich bij de autoriteiten te melden of het overhandigen van documenten zoals het paspoort. Voor specifiek de categorie vreemdelingen die onder de Opvangrichtlijn vallen staat artikel 7 van deze richtlijn het toe dat lidstaten de bewegingsvrijheid van vreemdelingen kunnen beperken mits het de onvervreembare sfeer van het privé leven niet wordt aangetast en er voldoende toegang is tot de door de richtlijn gewaarborgde voorzieningen.

Een en ander is in Nederland geregeld met de artikelen 52, 54 en 55 van de huidige Vw en nader uitgewerkt in het Vb. Dit wordt met de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring en deze algemene maatregel van bestuur niet gewijzigd.

Zo blijft gehandhaafd de periodieke meldplicht van rechtswege voor rechtmatig verblijvenden in de zin van artikel 8, onderdelen f, g, h en m, Vw. De meldplicht van rechtswege moet onder de toegestane beperkingen van de Procedurerichtlijn en de Opvangrichtlijn worden begrepen aangezien het gaat om een verplichting van de vreemdeling zich wekelijks te melden in het asielzoekerscentrum in het kader van de behandeling van zijn verzoek om internationale bescherming.

In het kader van terugkeer kunnen in lijn met de huidige situatie alternatieve maatregelen eveneens worden opgelegd aan deze categorie vreemdelingen, indien voorzienbaar is dat zij een vertrekplicht op grond van artikel 62a Vw zal worden opgelegd.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Een belangrijke doelstelling van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is in te zetten op een humaan maar effectief terugkeerbeleid. Het sluitstuk van dit beleid en het terugkeerproces zou vanzelfsprekend dienen te zijn het vertrek van de betreffende vreemdeling naar het land van herkomst of een ander land waar de toegang geborgd is. Hiervoor is het nodig dat het terugkeerproces goed kan functioneren zonder af te doen aan belangrijke waarborgen voor de vreemdeling, zoals adequate rechtsbescherming en inkadering van mogelijke beperkingen. Het draait daarbij om de juiste balans te vinden tussen de rechten van de niet-rechtmatige verblijvende vreemdeling enerzijds en zijn verplichtingen anderzijds, uiteraard binnen juridische kaders, zoals de grondrechtelijke.

Het terugkeerproces laat zich als volgt omschrijven. De DT&V voert vanuit de overheid de regie op de terugkeer van de vreemdeling en hanteert daarbij maatwerk. Vanaf het moment dat iemand Nederland moet verlaten voeren medewerkers van de DT&V regelmatig persoonlijke gesprekken met de vreemdeling. In deze vertrekgesprekken probeert de DT&V mogelijke belemmeringen voor de vreemdeling weg te nemen en hem te motiveren tot zelfstandige terugkeer.

Om vreemdelingen te stimuleren terug te keren naar het land van herkomst dan wel een ander land waar de toegang geborgd is, worden verschillende terugkeerprojecten door de DT&V opgezet. Deze bestaan uit financiële hulp of ondersteuning in natura in het land van herkomst (bijvoorbeeld ondersteuning bij het opzetten van een onderneming of scholing). De terugkeerprojecten worden uitgevoerd door de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en andere niet-gouvernementele organisaties.

Vreemdelingen die Nederland niet zelfstandig verlaten, kunnen gedwongen worden het land te verlaten. Terugkeermaatregelen en vreemdelingenbewaring zijn hier onderdeel van. De alternatieven voor bewaring bestaan uit een gebiedsgebod, onderdak op een vrijheidsbeperkende locatie of een gezinslocatie, de overlegging dan wel het inbewaring nemen van documenten of het stellen van financiële zekerheid. Deze kunnen onderling gecombineerd worden, afhankelijk van de concrete individuele omstandigheden. Het zwaarste middel is dat een vreemdeling in bewaring wordt gesteld, met het oog op uitzetting.

Minder dwingende alternatieven voor vreemdelingenbewaring spelen een grote rol bij een effectief en humaan terugkeerbeleid. Ondanks de mogelijkheid voor vreemdelingen om zelfstandig te vertrekken en de inzet van alternatieve terugkeermaatregelen als "incentives" voor terugkeer en in het uiterste geval bewaring, is bij een bepaalde groep vreemdelingen echter geen sprake van een sluitstuk aan het terugkeerproces. Het gaat bijvoorbeeld om vreemdelingen bij wie gedurende langere tijd de uitzetting niet gerealiseerd kan worden doordat men de terugkeer frustreert. Zo zijn er bijvoorbeeld vreemdelingen die identiteits- en reisdocumenten kwijt maken vlak voor vertrek naar het land van herkomst of die tevergeefs met telkens nieuwe juridische procedures trachten hun terugkeerproces te frustreren, ondanks dat voorzienbaar is dat deze procedures weinig kans van slagen hebben.

Het betreft dus een groep van personen die niet of niet langer in Nederland mag blijven maar desalniettemin niet terugkeert. De DT&V blijft waar mogelijk met deze niet rechtmatig verblijvende vreemdelingen werken aan terugkeer en tracht hen te stimuleren alsnog actie te ondernemen. Volharden in het niet meewerken mag immers niet worden beloofd. In dit kader is het noodzakelijk dat de alternatieve terugkeermaatregelen voor deze groep over een langere periode hernieuwd kunnen worden, aangezien de vertrekplicht blijft bestaan. Indien de terugkeermaatregel naar het oordeel van onze minister geen redelijk doel meer dient, wordt besloten deze maatregelen niet meer voort te laten duren. Een meldplicht in het kader van de vrijheidsbeperkende locatie kan dan bijvoorbeeld weer overgaan in de gewone toezichtsmaatregel.

De terugkeermaatregelen (meestal alternatieven voor vreemdelingenbewaring) zoals uitgewerkt in dit besluit beogen zorgvuldige besluitvorming over de toepassing ervan met afdoende inhoudelijke en procedurele waarborgen en rechtsbescherming. De positionering ten opzichte van bewaring wordt verduidelijkt en het ultimatum remedium karakter van vreemdelingen nog meer benadrukt. Tegelijkertijd is getracht de alternatieven effectiever in te kunnen zetten dan thans het geval. Dit betekent dat ook de verplichtingen van de vreemdeling een essentiële rol spelen. Het oneigenlijk voortduren van illegaal verblijf moet worden tegengegaan.

4. Verhouding tot overige nationale en EU-wetgeving

Dit besluit heeft, gezien het onderwerp terugkeer en vreemdelingenbewaring, samenhang en raakvlakken met diverse regelingen, van nationale dan wel van Europese oorsprong.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Ten eerste is er een verband tussen de regeling en de Pen. M., de algemene maatregel van bestuur gebaseerd op de Pbw. Hoewel het regime van vreemdelingenbewaring met de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring uit de Pbw is gehaald en een eigen bestuursrechtelijke basis krijgt, is het regime van de Pbw inhoudelijk op sommige onderdelen gehandhaafd, aangezien de Pbw nuttige elementen bevat die ook in de nieuwe situatie bruikbaar zijn, zoals de rechtsbescherming met inzet van commissies van toezicht en de Raad voor de strafrechtstoepassing. Ook bij de Pen. M. geldt dat nuttige elementen van deze regeling worden gehandhaafd. Te denken valt aan regels over de commissies van toezicht of vergoeding van kosten.

Ten tweede wordt met dit besluit hoofdstuk 5 van het Vb aangepast, onder meer op het afwegingskader voor inbewaringstelling. In hoofdstuk 5 staan verschillende grondslagen voor inbewaringstelling, onder meer voor de gevallen waarin vreemdelingen ter uitvoering van de zogeheten Dublinverordening in bewaring worden gesteld. Deze verordening regelt welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielaanvraag en bevat hiertoe toewijzingscriteria en bepalingen voor overdracht van vreemdelingen. De herziene Dublinverordening kent een bepaling waarin de voorwaarden voor inbewaringstelling van deze specifieke categorie van vreemdelingen die overgedragen kunnen worden, de zogeheten Dublinclaimanten, zijn opgenomen (artikel 28 van de Verordening). Ter uitvoering van de verordening zijn een artikel 6a en een artikel 59a ingevoegd in de Vw teneinde een specifieke grondslag voor inbewaringstelling van Dublinclaimanten te creëren met het oog op overdracht van de vreemdeling. Het afwegingskader zelf wordt rechtstreeks ontleend aan de verordening. De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring en deze regeling brengen geen verandering in de verhouding tussen bewaring op grond van de Dublinverordening en bewaring op andere gronden.

Vreemdelingen kunnen eveneens in bewaring worden gesteld op grond van de eerder genoemde Opvangrichtlijn. Deze richtlijn is met ingang van 20 juli 2015 in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Artikel 99 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring voorziet in afstemming met de bepalingen inzake bewaring in de Vw. In dit besluit wordt eveneens aangesloten bij de bewaringsartikelen in het Vb, zoals deze luiden met ingang van 20 juli 2015. In het onderhavige besluit wordt in het Vb in paragraaf 2 van hoofdstuk 5 een nieuwe tekst opgenomen die rekening houdt met alle mogelijke vormen van inbewaringstelling en welke ook verder op enkele punten geactualiseerd is.

Voor de toepassing van geweld en vrijheidsbeperkende middelen is gekeken naar niet alleen de Pen. M. maar ook de geweldsinstructies van de andere beginselenwetten.

5. Uitgebracht adviezen en reacties van de (internet)consultatie PM

6. Financiële en uitvoeringsgevolgen

De aanpassingen om te komen tot een meer humaan regime voor de groep vreemdelingen in het verblijfsregime brengen structurele kosten mee. Deze kosten hebben betrekking op aanpassingen van het regime, de verruimde mogelijkheden voor rechtsbijstand en de aanschaf van bodyscanners ter vervanging van de visitatie. Verwezen wordt naar paragraaf 10 van de memorie van toelichting bij de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring. Hierin is tevens ingegaan op de gevolgen voor de uitvoering.

Artikelsgewijs

Artikel 1

In artikel 1 is aangesloten bij de definities van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring. In artikel 25 zijn specifieke definities opgenomen voor de paragraaf van het besluit die de geweldsinstructie bevat voor medewerkers van de inrichting en medewerkers van DV&O (als het gaat om vervoer vanuit de inrichting en terug).

Hoofdstuk 2

Artikelen 2 tot en met 14

In het kader van het beheer en toezicht is zoveel mogelijk aangesloten bij de tekst van de Pen. M., de algemene maatregel van bestuur gebaseerd op de Pbw. De jaarplan en jaarverslag cyclus is gehandhaafd (zie artikel 2). Deze heeft een control- en een voorlichtingsfunctie (naar buiten toe).

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

De huidige commissies van toezicht (hierna: CvT) functioneren goed. Zij zijn laagdrempelig en decentraal georganiseerd (elke inrichting heeft een eigen commissie van de toezicht en de toelatingseisen zijn ruim). Onderzocht is of een organisatorische aanpassing van het huidige systeem van de penitentiaire beginselenwetten wenselijk is, mede met het oog op het nieuwe regime voor vreemdelingenbewaring dat is toegesneden op de specifieke doelgroep. Dit bleek niet het geval. Het is van belang dat de vreemdeling in elke inrichting toegang heeft tot de commissie van toezicht en gemakkelijk contact kan leggen met bijvoorbeeld de weekcommissaris die met de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring is geïntroduceerd (voorheen maand commissaris). Bijvoorbeeld een centrale CvT zou kunnen leiden tot slechtere waarborgen voor de vreemdeling.

Wel zijn enkele andere wijzigingen doorgevoerd. Ten eerste is in artikel 3, derde lid een onderdeel toegevoegd dat voorschrijft dat in de CvT in ieder geval een juridisch expert op het terrein van het vreemdelingenrecht zit (zie onder b). Deze omschrijving komt in de plaats van "een advocaat" zoals thans is voorgeschreven in de Pen. M. De CvT zal in het nieuwe regelgevende kader naar verwachting meer dan nu te maken krijgen met bijvoorbeeld de uitleg van de bewaringscondities zoals voortvloeiend uit de Terugkeerrichtlijn en de Opvangrichtlijn. Daarnaast is het goed dat ten algemene rekening wordt gehouden met de specifieke doelgroep van de inrichting, zoals ook vermeld in de memorie van toelichting bij de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring. Om deze reden is ten tweede voor de gesloten gezinsvoorziening een pedagogisch medewerker verplicht gesteld (zie onder e). Het gaat dan dus om een lid van de CvT van de inrichting voor vreemdelingenbewaring in Zeist.

Tot derde is de mogelijkheid van tweemaal herbenoeming veranderd naar eenmaal herbenoeming (zie artikel 3, eerste lid) om de nodige roulatie in de commissies van toezicht te behouden. Tot slot zijn de onverenigbaarheden aangepast aan het vreemdelingendomein (artikel 5, onderdelen a tot en met c). Categorie c zorgt ervoor dat bijvoorbeeld ook medewerkers van het Centraal Opvangorgaan Asielzoekers (een zelfstandig bestuursorgaan) geen lid kunnen worden van een CvT. Op grond van onderdeel d is een verklaring omtrent gedrag vereist.

Voor het vervoer van de vreemdelingen is een aparte commissie van toezicht die tevens beklagcommissie is. De leden van de commissie van toezicht vervoer hebben altijd en overall toegang tot de inrichting waar het vervoer geregeld wordt tot de vervoersmiddelen en gebouwen van de dienst Vervoer en Ondersteuning. Ook ontvangen de leden alle gewenste informatie over het vervoer, waarbij zij tot geheimhouding verplichting zijn, behalve als uit wet- of regelgeving of uit de tenuitvoerlegging van hun taak de noodzaak van bekendmaking volgt.

Hoofdstuk 3

Artikel 15

De minister van Veiligheid en Justitie is op grond van artikel 15 bevoegd tot plaatsing van een vreemdeling in een inrichting voor vreemdelingenbewaring. Bij de plaatsing en nadien eventuele overplaatsing houdt de minister rekening met factoren die te maken hebben met de beheersbaarheid van de inrichting (aantallen beschikbare plekken, soms ook voorziene groepsdynamiek) en eventuele speciale behoeften, zoals de aanwezigheid van de gesloten gezinsvoorziening of een relatie afdeling als bedoeld in artikel 13 of een afdeling voor bijzondere opvang als bedoeld in artikel 14 van de wet. Daarnaast heeft de overheid een inspanningsverplichting om vreemdelingen die een asielaanvraag hebben ingediend zoveel mogelijk gescheiden te houden van andere vreemdelingen in bewaring (zie ook de toelichting bij artikel 11 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring en artikel 10, eerste lid, tweede alinea van de Opvangrichtlijn). Onderdeel e van het eerste lid brengt tot uitdrukking dat deze inspanningsverplichting een rol kan spelen bij de plaatsing in een bepaalde inrichting voor vreemdelingenbewaring.

Een vreemdeling kan net als thans het geval is een verzoek tot overplaatsing indienen bij de minister van Veiligheid en Justitie. Het betreft een sui generis verzoekschriftprocedure waarop de bepalingen van de Algemene wet bestuursrecht niet van toepassing zijn aangezien het de tenuitvoerlegging van de vreemdelingenbewaring betreft (artikel 1:6 Awb). Bij ministeriële regeling zullen nadere regels worden gesteld met betrekking tot de vorm van het verzoekschrift en de procedure van indiening. Indien het verzoekschrift, bedoeld in het eerste lid, is afgewezen, kan zes maanden na deze afwijzing opnieuw een dergelijk verzoekschrift worden ingediend.

Tegen de beschikking die op een verzoek tot overplaatsing volgt staat net als in de huidige situatie bezwaar open bij het ministerie en vervolgens beroep bij de Raad voor de strafrechtstoepassing en jeugdbescherming (zie de artikelen 95 en 96 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring).

Artikel 16

Op grond van artikel 18 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring brengt de directeur een vreemdeling onder in het beheersregime, zo kort mogelijk en voor ten hoogste zes weken indien dit naar zijn oordeel noodzakelijk is in het belang van de handhaving van de orde en veiligheid in de inrichting. Het derde lid van artikel 18 kondigt nadere regels aan bij algemene maatregel van bestuur over de criteria voor plaatsing in het beheersregime. Voor op staat dat deze beslissing altijd op maat is en afhankelijk van de individuele omstandigheden van het geval. Het gedrag van de vreemdeling is hierbij doorslaggevend.

Daarbij spelen bepaalde factoren een rol bij de afweging van de directeur. Het voorgestelde artikel 16 van dit besluit bevat een opsomming van criteria die aansluit bij hetgeen hierover is gezegd in de memorie van toelichting bij de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring (zie onder meer paragraaf 4.4). Gekozen is voor formulering waarbij geen sprake is van een limitatieve opsomming in het afwegingskader. Een enkele omstandigheid kan dus voor de directeur reeds aanleiding zijn om tot plaatsing in het beheersregime over te gaan, indien dit noodzakelijk is voor de orde en veiligheid in de inrichting, onrust en weerspanning bij de overige bewoners te voorkomen.

Niet meewerken aan terugkeer of strafrechtelijke antecedenten vormen op zichzelf geen reden om voor plaatsing in het beheersregime en zijn dan dus ook niet in de opsomming van artikel 16 opgenomen. Met de onder d genoemde "onvoldoende coöperatieve houding" wordt bedoeld op het in de inrichting niet naleven van de aldaar geldende regels en normen.

Wel kan een vreemdeling die zich ernstig misdraagt bij bijvoorbeeld een bezoek aan de ambassade of een consulaat bij terugkomst in de inrichting in het beheersregime worden geplaatst, om onrust en weerspanning bij de overige bewoners te voorkomen. Verder kan gedocumenteerd orde verstrend gedrag uit het verleden een reden zijn om tot plaatsing in het beheersregime over te gaan, mits dit noodzakelijk is voor de orde en veiligheid in de inrichting (zie onderdeel g).

In de consultatiereacties bij het wetsvoorstel Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring werd veel zorg geuit over de plaatsing van vreemdelingen met psychische problemen in het beheersregime. Vanwege deze zorg is de "onverminderd" clausule in artikel 16, onderdeel c, opgenomen. Hierbij wordt verwezen naar het recht op medische zorg, de afdeling voor bijzondere opvang en de zorgplicht van de directeur om bijzondere aandacht te besteden aan kwetsbare groepen (zie de artikelen 25, 34 en 35 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring). Het afwegingskader van artikel 16 staat er overigens ook met deze clausule niet aan in de weg dat een vreemdeling met psychische klachten alsnog (eerst) in het beheersregime terecht komt. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat het verblijfsregime voor een vreemdeling psychisch te belastend is en de vreemdeling meer toezicht en structuur nodig heeft, maar dat de vreemdeling "te goed is" voor de afdeling voor bijzondere opvang (artikel 14 van de wet, thans de Extra Zorg Afdeling). De plaatsing heeft dan een pro actieve en de-escalerende werking in de inrichting.

Artikelen 17 tot en met 20

De voorgestelde artikelen 17 tot en met 20 van het besluit gaan over de plaatsing van een vreemdeling in een penitentiaire inrichting indien bijzondere opvang of beveiliging noodzakelijk is in verband met de persoonlijkheid, dan wel de lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand van de vreemdeling. Het betreft een uitwerking van artikel 11, tweede lid, van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring).

De Terugkeerrichtlijn schrijft voor dat vreemdelingen in een gespecialiseerde inrichting voor vreemdelingenbewaring verblijven. Uitzonderingen hierop moeten blijkens jurisprudentie van het EU Hof van Justitie beperkt worden uitgelegd. Het uitzonderlijke karakter van een dergelijke plaatsing komt tot uitdrukking in de voorgestelde artikelen 17 tot en met 20.

Als criterium voor bijzondere beveiliging is ten eerste opgenomen "noodzakelijkheid in verband met de openbare orde en nationale veiligheid in geval van vlucht." In de nieuwe geweldsinstructie voor de vreemdelingenbewaring wordt voorgesteld om geen wapens meer te gebruiken in geval van vlucht (zie artikel 29). Het is dan niet verantwoord echt gevaarlijke vreemdelingen in de inrichting voor vreemdelingenbewaring te plaatsen. Verder zijn opgenomen als criteria "noodzakelijkheid in verband met de veiligheid van anderen binnen de inrichting" en de "beheersbaarheid van de inrichting." Van dat laatste kan onder meer sprake zijn in geval van vreemdelingen die de sfeer en de beheersbaarheid van de inrichting ernstig negatief kunnen beïnvloeden (bijvoorbeeld in geval van geradicaliseerd gedachtengoed zoals jihadisme).

Zoals reeds aangegeven in het algemeen deel van de toelichting zal een vreemdeling niet vanwege bijzondere beveiliging in een penitentiaire inrichting worden geplaatst indien dit niet strikt

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

noodzakelijk is. Indien kan worden volstaan met een plaatsing in het beheersregime, dan wordt hiervoor gekozen.

Voor de psychische gezondheidstoestand is aangesloten bij de huidige Regeling selectie, plaatsing en overplaatsing van gedetineerden, namelijk bij artikel 20c over plaatsing van gedetineerden in het Penitentiair Psychiatrische Centrum. Ook hier geldt dat de voorkeur altijd is een vreemdeling binnen de inrichting voor vreemdelingenbewaring te houden, maar als de benodigde zorg daar niet geleverd kan worden, kan tot onderbrenging in het PPC worden overgegaan.

Artikel 19 van het concept besluit over plaatsing in een penitentiaire inrichting in verband met de lichamelijke gezondheidstoestand betreft in de huidige situatie de plaatsing van vreemdelingen in het Justitieel Centrum voor Somatische Zorg. Dit centrum (hierna: JCvSZ) is bestemd voor ingesloten patiënten die niet-spoedeisende somatische zorg nodig hebben. Het JCvSZ biedt postoperatieve zorg, verpleeghuiszorg en somatische zorg die overstijgend is voor een justitiële inrichting. Momenteel dient een patiënt voor opname in het JCvSZ haemodynamisch (bloeddruk, pols, temperatuur) en respiratoir stabiel te zijn (dus niet kortademig of zuurstofbehoefstig, wél bij stabiele COPD). Verder dient de patiënt een diagnose hebben met een daaruit volgend behandelplan. Opname in het JCvSZ is niet mogelijk indien bij een patiënt geen duidelijke en volledige diagnose is gesteld met een daaruit volgend behandelplan. Eveneens is dit niet mogelijk in geval van een spoedoperatie, een operatie op korte termijn of een opname-indicatie voor een hartbewaking. Hetzelfde geldt bij een indicatie voor opname op een Intensive Care of bij acute psychiatrie.

In artikel 19 zijn deze criteria, die in de loop der tijd aan verandering onderhevig kunnen zijn, geabstraheerd naar de essentie van plaatsing, namelijk dat sprake moet zijn van een behoefte aan somatische zorg die niet door de inrichtingen voor vreemdelingenbewaring kan worden geacomodeerd (ook niet op de Extra Zorg Afdeling) en die niet spoedeisend is. In andere gevallen wordt de vreemdeling ofwel verzorgd binnen de inrichting voor vreemdelingenbewaring, in een gewoon ziekenhuis of in het PPC.

Hoofdstuk 4

Verwezen wordt naar paragraaf 2.4 en 2.5 van de het algemeen deel van de nota van toelichting. Met betrekking tot de paragrafen 1 en 2 wordt nog opgemerkt dat in geval van calamiteiten van het maximale aantal insluitingsuren en van de gebruikelijke dagbesteding kan worden afgeweken. Dit wordt dan verderop in de week gecompenseerd.

Hoofdstuk 5

Paragraaf 1

De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring bevat een grondslag die voorschrijft dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld over het gebruik van geweld en de aanwending van vrijheidsbeperkende middelen (zie 44, derde lid). Deze geweldsinstructie zal zowel gelden binnen de inrichting voor vreemdelingenbewaring als tijdens het vervoer van vreemdelingen vanuit de inrichting en terug bij het (tijdelijk) verlaten van de inrichting. De instructie geldt dus voor de medewerkers van de inrichting en, indien DV&O in de beschreven situatie het vervoer verzorgt, voor medewerkers van DV&O. Zie artikel 61 van de wet terugkeer en vreemdelingenbewaring.

In de memorie van toelichting bij artikel 44 is aangegeven dat de hoofdelementen op het niveau van de algemene maatregel van bestuur worden geregeld en dat de geweldsinstructie speciaal op de specifieke doelgroep van vreemdelingen zal worden toegesneden. Daarbij is met name onderscheidend dat, anders dan in het geval van een ingeslotene op strafrechtelijke titel, geen sprake is van een strafrechtelijke georiënteerd recidive risico met gevaar voor de maatschappij of het ontkomen aan een punitieve straf en een daaraan inherent vergeldingselement.

Artikelen 25, 28 en 29

Zowel het begrip 'eenheid' als het begrip 'gesloten verband' ziet op de situatie waarin ambtenaren of medewerkers, behorend tot eenzelfde organisatie (de Landelijke Bijzondere Bijstand van de Dienst Vervoer en Ondersteuning), groepsgewijze bijstand verlenen en bevelen van het ter plaatse bevoegde gezag door tussenkomst van hun eigen meerdere ontvangen.

Artikel 26

Uitgangspunt is dat het toepassen van geweld met gebruik van geweldsmiddelen slechts is toegestaan indien de noodzaak daartoe redelijkerwijs aanwezig is. Daarnaast moet de

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

bekwaamheid in de omgang met geweldsmiddelen zijn gebleken. De oefeningen en de toets zullen tenminste de eindtermen moeten omvatten zoals nader bij circulaire zal worden vastgesteld. De betrokken ambtenaar of medewerker is slechts bevoegd tot het gebruik van een geweldsmiddel, indien hij voldoet aan alle in artikel 26 opgenomen criteria. Het tweede lid van het artikel schrijft voor dat aan het gebruik van een geweldsmiddel zo mogelijk een waarschuwing vooraf gaat. De woorden 'zo mogelijk' voorzien in de situatie dat een onmiddellijk ingrijpen geboden is.

Artikel 27

De directeur stelt een dienstinstructie vast die onder meer gaat over welke ambtenaren bevoegd zijn geweld te gebruiken.

Artikel 29 en 30

Er is sprake van een tweetal wijzigingen ten opzichte van de huidige situatie met betrekking tot vuurwapens. Deze worden door DV&O gedragen, medewerkers van de inrichting dragen geen vuurwapens. Gezien de doelgroep is ervoor gekozen de grondslag voor het gebruik van een vuurwapen in geval van ontvluchting achterwege te laten (zie artikel 29). Anders dan in het geval van een ingeslotene op strafrechtelijke titel is geen sprake van een strafrechtelijke georiënteerd recidive-risico met gevaar voor de maatschappij of het ontkomen aan een punitieve straf en daaraan inherent vergeldingselement. In dat licht is het gebruik van een vuurwapen bij een zich onttrekkende vreemdeling niet proportioneel. De overige gronden voor het gebruik van een vuurwapen zijn om een vreemdeling aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een (vuur)wapen bij zich heeft en dit tegen personen zal gebruiken; tot het beteugelen van woelingen, indien er sprake is van een optreden in gesloten verband onder leiding van een meerdere; en ter afwending van direct gevaar voor het leven van personen. Onder woelingen wordt verstaan een ernstige en onmiddellijke ordeverstoring door meer dan één vreemdeling.

Een tweede verandering is dat het gebruik van een vuurwapen waarmee automatisch vuur kan worden afgegeven (geheel of semi) niet meer mogelijk is. Dit geweldsmiddel is niet nodig in de setting van vreemdelingenbewaring en het vervoer van vreemdelingen.

Artikel 31

Krachtens het eerste lid dient de ambtenaar of medewerker onmiddellijk voordat hij gericht met een vuurwapen zal schieten een waarschuwing te geven. Een mondelinge waarschuwing verdient de voorkeur boven een waarschuwingsschot. Gezien de risico's van een waarschuwingsschot zal dit slechts mogen worden gegeven, indien te verwachten is dat de waarschuwing, gelet op de omstandigheden, op andere wijze ontoereikend is. De waarschuwing dient kort voor het afgeven van een gericht schot gegeven te worden.

Artikel 32

Uitsluitend de directeur kan opdracht geven tot het gebruik van CS traangas en uitsluitend personeelsleden en medewerkers van de eenheid zijn bevoegd tot het gebruik van traangas. In het eerste lid van het artikel zijn bepalingen opgenomen met betrekking tot het gebruik van CS traangas.

Artikel 33-35

Een derde verandering is dat voor het gebruik van pepperspray aansluiting is gezocht bij de ambtsinstructie van de politie. De artikelen 33 tot en met 35 over het gebruik van pepperspray zijn grotendeels overgenomen van die van de ambtsinstructie politie (artikelen 12a en 12b). Om het risico te beperken dat een persoon ten gevolge van het gebruik van pepperspray met gezondheidsproblemen te kampen krijgt, dient het gebruik van pepperspray tegen vreemdelingen behorende tot risicogroepen te worden vermeden. Zo mag pepperspray niet worden gebruikt tegen vreemdelingen zichtbaar jonger dan 12 of ouder dan 65, zichtbaar zwangere vrouwen of vreemdelingen voor wie dit gebruik als gevolg van een zichtbare ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornis onevenredig schadelijk kan zijn. Ook mag pepperspray niet worden gebruikt in nabijheid van baby's.

Artikel 35 bevat de verplichting tot het geven van een waarschuwing alvorens tot het gebruik van pepperspray mag worden overgegaan. In situaties dat onmiddellijk ingrijpen geboden is blijft de waarschuwing achterwege. Nadat pepperspray is gebruikt, dient in ieder geval een adequate nazorg plaats te vinden.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 36-37

Een vierde verandering in de geweldsinstructie is dat een nieuw vrijheidsbeperkend middel mogelijk wordt gemaakt, namelijk de lichaamsriem ofwel de zogeheten "French body belt" (zie artikel 37). Dit is een ander hulpmiddel dan de zogeheten "body cuff" en betreft een lichaamsriem waarbij de armen van de vreemdeling tegen het bovenlichaam zijn gebonden.

Op grond van artikel 23a van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en andere opsporingsambtenaren hebben deze ambtenaren de beschikking over extra hulpmiddelen bij een uitzetting.

DV&O medewerkers krijgen met artikel 37 van onderhavig besluit de bevoegdheid een lichaamsriem aan te leggen indien men een vreemdeling vervoert vanuit de inrichting naar de uitzettingsplek waar de vreemdeling wordt overgedragen aan de Kmar. Het gebruik van een lichaamsriem door DV&O is daarbij alleen mogelijk indien deze beperking van de bewegingsvrijheid strikt noodzakelijk is voor het goed verloop van het vervoer en de overdracht. De introductie van de lichaamsriem stimuleert in zo'n geval een soepeler overdracht en is ook prettiger vanuit het perspectief van de vreemdeling. Een en ander sluit tevens aan bij een aanbeveling uit het verleden van de Commissie Integraal Toezicht Terugkeer. Deze aanbeveling kwam voort uit een specifieke situatie waarbij een vreemdeling vanwege zijn medische toestand onderworpen werd aan een vrij langdurige wisseling van vrijheidsbeperkende middelen, die door hem als belastend werd ervaren.

Bij het voorgestelde artikel 37 is het van belang dat de inperking van de bewegingsvrijheid door middel van specifiek een lichaamsriem niet standaard in alle gevallen zal plaatsvinden. Andere vrijheidsbeperkende middelen zoals handboeien zijn ook nog steeds mogelijk. Als tijdens vervoer met een lichter vrijheidsbeperkend middel kan worden volstaan behoeft DV&O niet altijd 'vooruit te lopen' op toepassing van de lichaamsriem ten behoeve van het boardingsproces. Hierbij is ook de totale duur waarin een vreemdeling in een lichaamsriem zit van belang voor de proportionaliteit van de maatregel.

Artikel 38

Met het oog op de controle op de rechtmatigheid van het aangewende geweld is in artikel 38 van dit besluit opgenomen dat degene die geweld heeft aangewend hiervan melding maakt.

De melding geschiedt schriftelijk en onverwijld aan de directeur van de inrichting voor vreemdelingenbewaring. Indien de aanwending van het geweld lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis tot gevolg heeft gehad en in alle gevallen waarin van een vuurwapen, wapenstok en/of CS-traangasgranaten en traangas- verspreidende middelen is/zijn gemaakt, dient deze melding tevens ter kennis te worden gebracht van de directeur van de betrokken inrichting, het hoofd van de Dienst Justitiële Inrichtingen en het Openbaar Ministerie. Het rapport wordt thans opgesteld volgens het model dat krachtens de Instructie 'Melding Bijzondere Voorvallen' is vastgesteld.

De directeur van de betrokken inrichting dient, indien de aanwending van het geweld bij een vreemdeling heeft geleid tot lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis en in alle gevallen waarin een vuurwapen, een wapenstok of CS-traangasgranaten en traangas- verspreidende middelen gebruik is gemaakt, zo spoedig mogelijk schriftelijk advies in te winnen bij een arts. Een arts moet immers als geen ander in staat worden geacht de ernst van mogelijk (lichamelijk) letsel te beoordelen.

Paragraaf 2

Artikelen 39 tot en met 46

In de artikelen 39 tot en met 46 wordt de procedure beschreven die minimaal gevolgd moet worden voordat een geneeskundige handeling tegen de wil van de vreemdeling kan worden toegepast. Deze procedure sluit aan bij die van de gedwongen geneeskundige handeling in geval van gedetineerden (artikel 32 Pbw) en biedt dus dezelfde waarborgen en zorgvuldigheidseisen. Anders dan in penitentiair kader kent de vreemdelingenbewaring evenwel geen langdurige dwangbehandelingen (a- en b-behandeling Pbw) en zijn normen hierover dan ook niet in dit besluit opgenomen.

Indien het gaat om een gedwongen (somatische) geneeskundige handeling dienen in ieder geval de arts die de noodzaak van de geneeskundige handeling vaststelt (doorgaans de inrichtingsarts) en het afdelingshoofd bij deze beslissing betrokken te worden. Indien de gedwongen geneeskundige handeling niet in de inrichting uitgevoerd kan worden, maar bijvoorbeeld in een ziekenhuis zal plaatsvinden, moet ook de arts die de handeling zal verrichten bij deze beslissing

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

worden betrokken. Er is sprake van een aanvullende eis voor de gevallen waarin de gedwongen geneeskundige handeling noodzakelijk wordt geacht ter voorkoming van ernstig gevaar dat voortvloeit uit een stoornis van de geestvermogens van de vreemdeling. In een aantal gevallen zal de betreffende vreemdeling de geneeskundige handeling weigeren vanwege die stoornis en geen reëel inzicht in de geneeskundige handeling hebben. Het zal hier in de meeste gevallen gaan om het eventueel onder dwang toedienen van medicijnen ter afwending van gevaar voortkomende uit de psychische stoornis. In die gevallen dient door de inrichtingsarts naast de hiervoor genoemde personen tevens een psychiater bij de beslissing betrokken te worden (zie artikel 40, tweede lid).

Volgens het bepaalde in het vierde lid van artikel 40 moet voordat de beslissing wordt genomen steeds worden overwogen of niet op een andere wijze het ernstige gevaar kan worden afgewend. Verder waarborgt artikel 41, tweede lid dat steeds gekozen wordt voor de minst ingrijpende handeling. In zijn algemeenheid kan geen rangorde in ingrijpendheid worden aangebracht tussen maatregelen zoals afzondering, fixatie of toepassing van dwangmedicatie. Dit kan, afhankelijk van de stoornis van de geestvermogens van de vreemdeling, verschillen. Indien de keuze wordt gemaakt om een vreemdeling onder dwang medicijnen toe te dienen, dient te worden gekeken wat voor de vreemdeling het minst ingrijpende middel is. In het algemeen zullen medicijnen met een kortdurende werking door de vreemdeling als minder ingrijpend worden ervaren.

Met artikel 41, eerste lid is geborgd dat de voor de behandeling verantwoordelijke arts/psychiater ervoor zorg draagt dat een behandelplan wordt opgesteld dat er op is gericht de gedwongen geneeskundige handeling te beëindigen. Verder wordt de vreemdeling gedurende de periode van gedwongen geneeskundige handeling zo vaak als nodig bezocht door een arts of in diens opdracht een verpleegkundige. Het verslag van de bevindingen wordt opgenomen in het medisch dossier (artikel 44).

In artikel 39 worden regels gesteld met betrekking tot de wijze waarop de gedwongen geneeskundige handeling ten uitvoer wordt gelegd. Tenzij er sprake van is dat de vreemdeling voor de gedwongen geneeskundige handeling naar een (penitentiair) ziekenhuis of een PPC wordt overgebracht, wordt in het eerste lid bepaald dat de gedwongen geneeskundige handeling in een daartoe geschikte ruimte wordt toegepast. In gevallen waarin bijvoorbeeld tot het onder dwang toedienen van medicatie wordt besloten wordt de vreemdeling doorgaans van de afdeling gehaald en in een afzonderingsruimte geplaatst. Daar worden dan de medicijnen toegediend.

In artikel 43 wordt de melding van de toepassing van een gedwongen geneeskundige handeling geregeld. In de eerste plaats dient deze handeling aan de minister en aan de commissie van toezicht te worden gemeld. Indien de gedwongen geneeskundige handeling wordt toegepast ter afwending van ernstig gevaar dat voortvloeit uit een stoornis van de geestvermogens zal dit bovendien gemeld moeten worden bij de regionale inspecteur voor de gezondheidszorg, analoog aan de meldingsplicht in dergelijke gevallen in de Wet Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen. Deze zal zo nodig een onderzoek instellen. De inspectie is ook binnen de inrichting voor vreemdelingenbewaring bevoegd haar taak uit te oefenen.

Het kan voorkomen dat een gedwongen geneeskundige handeling enige tijd duurt. In dit verband kan gedacht worden aan de toepassing van medicatie onder dwang die een werking heeft van enkele weken.

Volgens artikel 46, tweede lid moet, indien de duur van twee weken wordt overschreden, een (ad hoc) commissie worden ingesteld die de directeur adviseert over de noodzaak van verdere toepassing van toediening van medicijnen onder dwang.

De in artikel 46 bedoelde duur van twee weken kan op verschillende manieren worden bereikt. Ten eerste indien bijvoorbeeld medicijnen met kortdurende werking tegen de wil van de gedetineerde een aantal malen achter elkaar worden toegepast waardoor dit langer duurt dan twee weken. Na twee weken zal de commissie bijeen komen en de directeur adviseren, conform het bepaalde in het derde lid. Ten tweede kan bij de eerste beslissing worden gekozen voor toediening van medicijnen die een langere werking hebben dan twee weken. In dat geval zal de commissie bij aanvang van de gedwongen geneeskundige handeling een advies geven aan de directeur.

Van de commissie maken in ieder geval deel uit een afdelingshoofd, een arts of – als het gaat om een psychiatrische stoornis – een psychiater en een psycholoog. In de meeste inrichtingen fungeert het medisch sociaal team (MST) waarin deze disciplines zijn vertegenwoordigd en kan dit team derhalve als een dergelijke commissie fungeren. Het heeft de voorkeur dat niet al deze personen direct bij de behandeling van de betreffende vreemdeling zijn betrokken, teneinde enige

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

afstandelijkheid van de situatie te creëren. Indien dit gerealiseerd kan worden is het ook denkbaar dat in de commissie een lid zitting neemt die in het geheel niet aan de inrichting is verbonden.

In het tweede lid is bepaald dat de commissie binnen twee dagen na de in het tweede lid bedoelde termijn advies uitbrengt. Daarnaast zal de commissie, indien de gedwongen geneeskundige handeling langer wordt voortgezet, elke twee weken de situatie bekijken en de directeur adviseren over de voortzetting van de gedwongen geneeskundige handeling. Het betreft advisering ten behoeve van de directeur bij diens beslissing of de geneeskundige handeling steeds onder dwang moet worden toegepast. Ook hier blijft natuurlijk evident dat de arts degene is die de indicatie stelt voor de geneeskundige handeling.

Hoofdstuk 6. Gegevensverwerking

Artikel 47

Dit artikel geeft uitvoering aan artikel 29 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring, waarin het bezoek aan een vreemdeling is geregeld. Van een bezoeker kunnen gegevens worden verzameld, waarbij het dan gaat om de naam en de nationaliteit van de bezoeker, welke in de bezoekersregistratie van de inrichting worden opgenomen. Indien zich tijdens het bezoek incidenten voordoen die de handhaving van de orde en veiligheid in de inrichting raken, bijvoorbeeld het niet opvolgen van instructies van het personeel wordt dit opgenomen in het inrichtingsdossier, maar op zo'n manier dat de gegevens niet herleidbaar zijn tot de bezoeker.

Artikel 48

Dit artikel regelt de bewaartermijn van de bezoekersregistratie. In beginsel worden de gegevens voor een periode van zes maanden in de inrichting bewaard en daarna vernietigd. Deze termijn wordt gehanteerd om ervoor te zorgen dat ook in eventuele lopende beklagzaken de informatie nadien nog beschikbaar is. Indien de vreemdeling binnen deze termijn opnieuw in bewaring wordt gesteld, worden de gegevens bewaard en gaat de bewaartermijn opnieuw lopen.

Artikelen 49-53

Deze paragraaf geeft uitvoering aan artikel 45 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring, dat regelt dat er ten behoeve van verificatie van de identiteit biometrische gegevens van de vreemdelingen kunnen worden afgenomen en verwerkt. Deze vingerafdrukken worden thans opgeslagen in de zogeheten Basisvoorziening Biometrie van de inrichtingen voor vreemdelingenbewaring en tot zes maanden na opheffing van de bewaring bewaard. Indien de vreemdeling binnen deze termijn opnieuw in bewaring wordt gesteld, worden de gegevens bewaard en gaat de bewaartermijn opnieuw lopen. De praktijk wijst uit dat gedurende een periode van zes maanden na opheffing van de bewaring nog vragen kunnen rijzen over de identiteit van een bepaalde vreemdeling. Voor de eerste verificatie, bij binnenkomst van de vreemdeling in de inrichting, wordt een vergelijking gemaakt met eventuele reeds bestaande gegevens van de vreemdeling die op grond van de Vw zijn afgenomen en opgeslagen. Daarnaast wordt de identiteit tevens geverifieerd voorafgaand aan en na afloop van bezoek, tenzij dit bezoek plaatsvindt met direct visueel en geïndividualiseerd toezicht op de persoon van de vreemdeling en de bezoeker en bij elke binnenkomst en telkens bij het verlaten van de inrichting. De verificatie in de inrichting geschiedt bij een verificatiestation waar - nadat de vreemdelingen zijn vinger op de sensor legt - een afbeelding en de persoonsgegevens van de vreemdeling in beeld verschijnen.

Artikel 54

Dit artikel geeft uitvoering aan artikel 47 van de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring dat regelt dat bij binnenkomst van een vreemdeling het lichaam door middel van een bodyscan kan worden gecontroleerd op verboden en gevaarlijke voorwerpen. Ten behoeve van dit onderzoek worden van de vreemdeling verschillende gegevens verzameld en opgeslagen op het scan apparaat. Een radioloog heeft beveiligd toegang tot een foto en bekijkt of er verboden en/of gevaarlijke voorwerpen op of in het lichaam van de vreemdeling aanwezig zijn. Aan de scanfoto worden de naam en het V-nummer van de vreemdeling gekoppeld. De scanfoto blijft gedurende zes maanden opgeslagen in de apparatuur. De zes maandetermijn is de termijn waarbinnen redelijkerwijs kan worden aangenomen dat er in het kader van veiligheidsincidenten behoefte bestaat aan het kunnen 'teruglezen' van de controles met de röntgenscan. Het kan dan gaan om het controleren van de oorspronkelijke scan en het achteraf kunnen beoordelen of een juiste inschatting is gemaakt.

Door middel van het voldoen aan de eisen van het Stralingsbesluit wordt aan de voorwaarden die artikel 21 van de Wet bescherming persoonsgegevens stelt voldaan als het gaat om betrokkenheid van een arts (zie artikel 47 de wet en de bijbehorende toelichting).

Artikel 55-56

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Op grond van artikel 66 van de wet kunnen in onder andere het belang van de terugkeer belgegevens van de vreemdeling worden verzameld. Het gaat dan onder andere om nummers als bedoeld in artikel 1.1, onder bb, van de Telecommunicatiewet, te weten land en regio nummers. De verzamelde belgegevens en bezoekersgegevens worden door de inrichting voor vreemdelingenbewaring tot zes maanden na de opheffing van de vreemdelingenbewaring bewaard. Deze termijn wordt gehanteerd om ervoor te zorgen dat ook in eventuele lopende beklagzaken de informatie nadien nog beschikbaar is. Ook hier geldt dat bij elke hernieuwde bewaring binnen zes maanden na de opheffing van de eerdere bewaring de gegevens bewaard blijven en de bewaartermijn opnieuw gaat lopen.

Paragraaf 5. Inrichtingsdossier

Artikel 57 - 59

Van elke vreemdeling in de inrichting wordt een inrichtingsdossier bijgehouden. Hierin wordt relevante informatie met betrekking tot de vreemdeling opgenomen. Een opsomming van documenten die het dossier kan bevatten is opgenomen in artikel 58.

Artikel 60-61

Deze paragraaf bevat de regels omtrent verstrekking van en inzage in gegevens. Toegang tot de verzamelde en verwerkte gegevens vindt alleen plaats aan Onze Minister of door Onze Minister aangewezen ambtenaren of medewerkers. Hiernaast is tevens vereist dat toegang tot de gegevens noodzakelijk is voor de uitvoering van de wet en het toezicht daarop. Toezicht vindt onder meer plaats door de Inspectie voor Veiligheid en Justitie. Toezicht op de bescherming van persoonsgegevens vindt plaats door het College bescherming persoonsgegevens.

Op grond van de Wbp heeft elke persoon over wie gegevens worden verzameld recht op inzage in deze gegevens. Op grond van artikel 61 stelt Onze Minister nadere regels over het bepaalde in dit hoofdstuk. Teneinde de juistheid en de volledigheid van de persoonsgegevens te bewaken kunnen nadere regels worden gesteld. De vingerafdrukken en gezichtsopname worden digitaal verkregen, opgeslagen en vernietigd. Hiertoe is het nodig om technische eisen te stellen aan de apparatuur en aan de beveiliging hiervan. Aangezien deze technische eisen snel kunnen veranderen, is ervoor gekozen om dit bij ministeriële regeling te bepalen. Dit bevordert flexibiliteit bij toekomstige veranderingen.

Hoofdstuk 7

Artikel 62

De Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring bevat diverse grondslagen voor nadere regeling van vergoeding van kosten die te maken hebben met vertalingen. Het gaat om een voor de vreemdeling en zijn rechten van verdediging belangrijk onderwerp omdat men soms de Nederlandse taal niet machtig is.

In artikel 62 van het besluit wordt de beloning van de tolk of vertaler en de vergoeding van de door hem gemaakte kosten in verband met een beklag- of beroepszaak geregeld. Hierbij wordt in de Pen. M. (artikel 45) en ook thans aangeknoopt bij de vergoeding die deze personen genieten volgens de regels gegeven in de Wet tarieven in strafzaken en het gelijknamige Besluit tarieven in strafzaken 2003 en de ministeriële regeling tarieven in strafzaken 2003. Materieel verandert er niks ten opzichte van de huidige situatie. De vergoeding van kosten komt ten laste van de Staat. Wanneer bijvoorbeeld de voorzitter van een beklagcommissie de bijstand van een tolk nodig acht (zie artikel 79, tweede lid van de wet), dan wordt deze ingeschakeld door de inrichting voor vreemdelingenbewaring die ook de betaling verzorgt. Indien een rechtsbijstandverlener in andere gevallen de hulp van een tolk inroept, geschiedt eventuele vergoeding van kosten via de Wet op de rechtsbijstand en artikel 26 van het Besluit vergoedingen rechtsbijstand 2000. Ook in dit artikel wordt overigens aangesloten bij de vergoedingen van de Wet tarieven in strafzaken.

Artikel 63

Het artikel is ongewijzigd gehandhaafd ten opzichte van het gelijkkluidende artikel in de Pen. M.

Hoofdstuk 8 Wijziging van andere algemene maatregelen van bestuur

Artikel 64 (wijziging Vreemdelingenbesluit)

Onderdelen A tot en met C

De artikelen 4.51 en 4.52a zijn aangepast in verband met de nieuwe artikelen 5.2 en 5.5 (respectievelijk meldplicht terugkeer en het stellen van (financiële) zekerheid ten behoeve van

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

terugkeer). Het betreft dezelfde instrumenten maar met een ander doel. Daarom kan bijvoorbeeld een periodieke meldplicht op grond van artikel 4.51 in het kader van toezicht niet worden opgelegd indien de Minister van Veiligheid en Justitie een meldplicht ten behoeve van terugkeer heeft opgelegd in het kader van de vrijheidsbeperkende locatie.

Artikel 4.52b is komen te vervallen omdat deze gedetailleerde regels in het Voorschrift Vreemdelingen komen te staan (zie artikel 4.52a derde lid en artikel 5.6 vierde lid).

Onderdeel D

Artikel 5.1

De bevoegdheid tot het opleggen van een gebiedsgebod is uitgewerkt in onderhavig artikel. In het eerste lid is bepaald dat deze maatregel in de eerste plaats is bedoeld voor die vreemdeling die illegaal in Nederland verblijft, en waarbij de DT&V het voortouw heeft bij het realiseren van de terugkeer. In die gevallen is de vreemdeling immers - klaarblijkelijk - niet volledig zelfstandig aan de terugkeer aan het werken. Als een gebiedsbeperking wordt opgelegd, zal de overheid de vraag moeten betrekken of de vreemdeling een verblijfplaats heeft. Indien een gebiedsgebod wordt opgelegd dat de gemeente of deel daarvan omvat waar de vreemdeling stelt verblijf te hebben, dekt dat de zorgplicht. Indien de overheid de vreemdeling opdraagt zich in een ander deel van Nederland op te houden, ligt ook in de rede dat de overheid zich er van vergewist dat de vreemdeling een vorm van onderdak of nachtverblijf kan vinden in dat gebied.

In het tweede lid is de mogelijkheid opgenomen om ook aan rechtmatig verblijvende vreemdelingen een gebiedsgebod op te leggen. In voorkomende gevallen zijn vreemdelingen die legaal verblijven, onderworpen aan de vrijheidsbeperking volgend uit artikel 55 Vw. Voor de categorieën genoemd in dit artikel wordt hier een gebiedsgebod geregeld. Het betreft naar zijn aard tijdelijke vormen van rechtmatig verblijf in afwachting van een procedure, een overdracht of een aangifte. Aangezien deze personen op basis van het hun toekomende rechtmatig verblijf vrijelijk door Nederland kunnen bewegen, dient er een concreet belang aan de zijde van de overheid aan te wijzen te zijn. Dat belang is gelegen in het beschikbaar houden voor een traject gericht op de terugkeer dat al is aangevangen en waaraan enige vrijheidsbeperkende maatregel als bedoeld in dit hoofdstuk is verbonden. Onder omstandigheden zal het terugkeer- of overdrachtstraject – tijdelijk – zijn stilgelegd. Desalniettemin is het van belang de vreemdeling beschikbaar te houden, zoals de maatregel van bewaring onder omstandigheden ook gecontinueerd kan worden als de vreemdeling bepaalde vormen van rechtmatig verblijf krijgt.

Het derde lid specificeert dat het gebiedsgebod betrekking heeft op een omschreven gebied. Dit kunnen de grenzen van een gemeente of gemeenten zijn maar kan ook een andere eenheid zijn, zoals postcodes, of een specifiek omschreven gebied.

Artikel 5.2

Vreemdelingen die niet langer rechtmatig in Nederland verblijven, geen verblijfsplaats hebben en aan hun terugkeer willen werken, kunnen voor een beperkte periode onderdak krijgen in een vrijheidsbeperkende locatie (VBL). Gedurende het verblijf in de VBL is sprake van een gebiedsgebod in combinatie met een meldplicht bij de politie en een dagelijkse inhuysregistratie bij het COA. Het gebiedsgebod houdt in dat de vreemdeling de locatie mag verlaten, maar zich niet buiten de gemeentegrenzen of een onderdeel daarvan mag begeven. De vreemdeling is niet verplicht op de VBL te overnachten of zich daar overdag op te houden, maar indien hij gebruik maakt van het onderdak op de VBL, dient hij zich te houden aan de aanwijzingen van het bevoegde gezag aldaar.

De vrijheidsbeperkende maatregel tot verblijf in een VBL wordt opgelegd door de Minister van Veiligheid en Justitie, te weten de DT&V en in mandaat (namens de minister) de korpschef of de commandant van de Kmar. Uit de Vw vloeit voort dat vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf een wettelijke plicht hebben om Nederland te verlaten (wettelijke vertrekplicht). Tijdens het verblijf op de VBL blijft de vreemdeling zelf verantwoordelijk voor zijn vertrek uit Nederland. Van de vreemdeling mag worden verwacht dat hij actief werkt aan zijn terugkeer. De DT&V ondersteunt de vreemdeling hierbij. Zo snel mogelijk na aankomst van de vreemdeling op de VBL voert een regievoerder van de DT&V vertrekgesprekken met de vreemdeling. De vreemdeling en de regievoerder bespreken eventuele belemmeringen en mogelijkheden die de vreemdeling heeft bij het organiseren van zijn vertrek uit Nederland. In beginsel geldt het onderdak in de VBL voor ten hoogste twaalf weken. In deze periode kan een vreemdeling die actief werkt aan zijn vertrek dit vertrek ook daadwerkelijk regelen. De regievoerder van de DT&V kan eventueel na overleg met de politie en met betrokken organisaties de periode verlengen, mits de vreemdeling aantoonbaar heeft gewerkt en actief werkt aan terugkeer. Te denken valt daarbij aan de situatie dat de vlucht is geboekt, maar de vertrekdatum na de eerste twaalf weken valt. Ook in het geval waarin het

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

verstrekken van vervangende reisdocumenten langer duurt kan de regievoerder een verlenging van verblijf in een VBL goedkeuren.

Uit de Vw vloeit voort dat vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf een wettelijke plicht hebben om Nederland te verlaten. De VBL moet worden onderscheiden van de nog te ontwikkelen voorfase zoals beschreven in de brief van 22 april 2015, waarvoor deze eis niet geldt.

In het tweede lid van het nieuwe artikel 5.2 Vb zijn de situaties opgenomen waarin de vreemdeling wel rechtmatig verblijf heeft. Dit kan zijn vanwege een aanvraag voor een regulier toelatingsdoel, of vanwege een door hem ingesteld beroep dat hij mag afwachten. In die gevallen kan het proportioneel zijn een reeds aangevangen terugkeertraject voort te zetten en met dat oogmerk ook gesprekken te voeren. Daarbij verdient aantekening dat ook in de Opvangrichtlijn in artikel 7 uitdrukkelijk is onderkend dat gedurende de procedure aan de asielzoeker vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen worden opgelegd. Het rechtmatig verblijf gedurende de procedure is dus niet onvoorwaardelijk.

Artikel 5.3

De vreemdeling die in aanmerking komt voor een zekerheidsstelling of vrijheidsbeperking heeft zich niet gehouden aan zijn vertrektermijn nadat zijn aanvraag is afgewezen of zijn vergunning is verlopen of ingetrokken. Omdat de vreemdeling niet zelfstandig is vertrokken, neemt de overheid het voortouw voor diens vertrek. De mate waarin de vrijheid van de vreemdeling wordt beperkt, is afhankelijk van de attitude van de vreemdeling. De vreemdeling die actief contact zoekt met het IOM en werkt aan zijn vertrek, zal in beginsel een lichter middel opgelegd krijgen dan de vreemdeling die dat niet doet.

Vrijheidsbeperkende maatregelen worden opgelegd met het oog op de doelstellingen van het nieuwe artikel 56 van de Vw en de artikelen 5.1 en 5.2 van dit besluit. Bij de afweging welk lichter middel wordt toegepast is van belang dat er een wisselwerking is met het afwegingskader voor inbewaringstelling. Er wordt meegewogen in hoeverre de vreemdeling meewerkt aan terugkeer en in de gelegenheid is terug te keren. Het nieuwe afwegingskader van artikel 5.3 biedt handvatten voor het opleggen van vrijheidsbeperkende maatregelen. De regievoerder of de hOvJ zullen altijd in individuele gevallen maatwerk bieden, waarbij wordt gekeken naar het zicht op uitzetting en de persoonlijke omstandigheden van de vreemdeling. Bij de afweging worden bijvoorbeeld niet limitatief meegewogen of de identiteit en nationaliteit van iemand bekend zijn en of er reisdocumenten zijn. Daarnaast worden de leefomstandigheden meegenomen, bijvoorbeeld of iemand een vaste woon- of verblijfsplaats heeft en over voldoende middelen van bestaan beschikt. Ook kan eveneens relevant zijn of de vreemdeling bijvoorbeeld in aanmerking komt voor het stellen van financiële zekerheid.

Bij de afweging wordt altijd aandacht besteed aan subsidiariteit en proportionaliteit. Daarbij geldt dat wanneer de vreemdeling in beginsel in vreemdelingenbewaring geplaatst had kunnen worden, vrijheidsbeperking altijd mogelijk is. Juist vreemdelingenbewaring is het uiterst middel dat liever niet wordt toegepast gelet op de inbreuk op de persoonlijke vrijheden. Daartegenover staat echter dat een vreemdeling die niet langer in Nederland mag verblijven de plicht heeft op basis van de Vw het land te verlaten. Een vreemdeling die op geen enkele wijze meewerkt of zelfs tegenwerkt kan uiteindelijk nog steeds in bewaring eindigen. Voor de vreemdeling die mee wil werken aan zijn terugkeer op enigerlei wijze is een alternatief voorhanden.

Vanwege het ultimatum karakter van bewaring zal vrijheidsbeperking bijvoorbeeld worden toegepast wanneer er wel sprake is van een vluchtrisico of niet meewerken aan terugkeer, maar vreemdelingenbewaring toch niet aangewezen is. Te denken valt aan situaties waarin er vooralsnog geen redelijk zicht is op uitzetting of wanneer vreemdelingenbewaring op grond van de individuele omstandigheden van het geval onredelijk bezwarend zou kunnen zijn. Andere voorbeelden betreffen situaties waarin de vreemdelingenbewaring op grond van een rechterlijke uitspraak niet langer mag voortduren of wanneer de bewaring is opgeheven in verband met de individuele omstandigheden van het geval. Aan de eisen van een deugdelijke motiveringsplicht zal dan bij oplegging van een alternatief al zijn voldaan.

Artikel 5.4

Met het oog op de proportionaliteit en zorgvuldigheid is een maximale termijn voor vrijheidsbeperking in het Vb opgenomen, waarbij verlenging indien de noodzaak hiertoe bestaat met telkens een jaar mogelijk is. Bij de verlenging wordt het afwegingskader van artikel 5.3 opnieuw toegepast.

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 5.5

De regievoerder van de DT&V kan met de vreemdeling, dan wel met een door de overheid erkende ngo, een contract afsluiten waarin een waarborgsom, met de daarbij behorende voorwaarden, wordt afgesproken. Een van de voorwaarden is de termijn waarbinnen het vertrek geregeld moet zijn. Het opleggen van de waarborgsom kan worden gecombineerd met andere terugkeermaatregelen, bijvoorbeeld een meldplicht. Door middel van het betalen van een waarborgsom wordt beoogd financiële zekerheid te stellen. Om zoveel mogelijk te garanderen dat de vreemdeling aan zijn terugkeer werkt, wordt in het contract niet alleen het bedrag vastgesteld, maar worden tevens de voorwaarden vastgelegd waaraan de vreemdeling moet voldoen om zijn terugkeer te realiseren. De hoogte van de borgsom zal per individueel geval bepaald moeten worden. De hoogte van de borgsom moet proportioneel zijn aan de middelen die de vreemdeling ter beschikking heeft. Het bedrag van de borgsom moet daarbij wel hoog genoeg zijn om als prikkel voor terugkeer te dienen. In de praktijk bedraagt de waarborgsom een bedrag ter hoogte van 1500 euro. Teneinde te bewerkstelligen dat een vreemdeling die niet over voldoende middelen beschikt niet in aanmerking komt voor deze maatregel, is in de wet de mogelijkheid opgenomen om ook aan door de overheid betrouwbaar geachte derden, bij voorkeur een ngo, de mogelijkheid te bieden een borgsom te betalen ten behoeve van een vreemdeling. In het contract moet tevens worden aangegeven op welk tijdstip (dit zal meestal kort voor de uitreis zijn) door wie en op welke wijze de borg wordt terugbetaald. Uitgangspunt hierbij is dat de borgsom wordt geretourneerd door de DT&V als de vreemdeling zich meldt op de luchthaven bij de Kmar en daadwerkelijk Nederland verlaat.

Naast het stellen van financiële zekerheid kan de minister documenten in bewaring nemen in het kader van terugkeer. Het document dat kan worden ingenomen betreft een geldig document voor grensoverschrijding of een identiteitsdocument van een vreemdeling. Gronden voor inname van documenten staan nader uitgewerkt in de Vreemdelingencirculaire 2000. Deze gronden zijn thans onder andere het verkrijgen van gegevens, bij inbewaringstelling of het ondergaan van een vrijheidsstraf of wanneer dat nodig is met het oog op het vertrek uit Nederland of overgave aan de buitenlandse grensautoriteiten. Aan de vreemdeling wordt een ontvangstbewijs verstrekt en een informatiefolder over het tijdelijk in bewaringnemen van het document. Als de redenen van de tijdelijke inbewaringneming van het document komen te vervallen, moet de betreffende ambtenaar het document zo spoedig mogelijk aan de vreemdeling teruggeven.

Paragraaf 2. Vrijheidsbeneming

Paragraaf 2 van hoofdstuk 5 biedt het nieuwe totaaloverzicht van nadere uitwerking van de regels in de Vw over inbewaringstelling. Materieel wijzigt er wat betreft de gronden voor inbewaringstelling niets ten opzichte van de huidige situatie.

Artikel 5.6

Het afwegingskader voor de inbewaringstelling van een vreemdeling die valt onder de Terugkeerrichtlijn richt zich op de mogelijke gronden waarop een vreemdeling in bewaring kan worden gesteld. De vreemdeling die aan minimaal twee van de in dit artikel genoemde gronden voldoet kan als uiterst middel in bewaring worden gesteld. Daarbij wordt aangetekend dat een vreemdeling die aan de gronden voor een inbewaringstelling voldoet, juist ook een alternatief aangeboden kan krijgen om zijn vertrek alsnog zelfstandig te regelen. Voor de afweging of een alternatief wordt toegepast of bewaring wordt opgelegd, wordt verwezen naar artikel 5.3.

Artikel 5.7

Voor vreemdelingen die onder de Dublinverordening vallen geldt dat er voor een inbewaringstelling minimaal twee gronden voor inbewaringstelling dienen te zijn, waarvan in ieder geval één grond als een zware grond gekwalificeerd kan worden. Daarnaast moet er een concreet aanknopingspunt zijn voor een overdracht aan een andere EU lidstaat. Tevens dient het risico dat iemand zich aan het overheidstoezicht zal onttrekken zwaarder te zijn dan een reëel risico op onttrekking. Hier geldt een significant risico op onttrekking. Een voorbeeld daarvan is een vreemdeling die in meerdere EU lidstaten een asiolverzoek heeft ingediend en zich in al die landen aan het overheidstoezicht heeft onttrokken. Ook bij een vreemdeling die onder de Dublinverordening valt en aan de voorwaarden van een inbewaringstelling voldoet kan de regievoerder van de DT&V besluiten dat een alternatief meer aangewezen middel is. Dat is afhankelijk van hetgeen de vreemdeling stelt en onderbouwt en van diens houding in het algemeen.

Artikel 5.8

Besluit terugkeer en vreemdelingenbewaring (internet)consultatieversie

Artikel 8 van de Opvangrichtlijn verbindt het in bewaring stellen van vreemdelingen die een asielaanvraag hebben ingediend en dus rechtmatig verblijven, aan voorwaarden. In het kader van de implementatie van de (herziene) Procedure- en Opvangrichtlijn zijn deze voorwaarden neergelegd in artikel 59b van de Wet. In het besluit tot wijziging van het Vb in verband met de implementatie van genoemde richtlijnen zijn deze voorwaarden nader uitgewerkt in artikel 5.1c van het Vb. Deze uitwerking wordt thans opgenomen in artikel 5.8. Er zijn geen inhoudelijke wijzigingen aangebracht.

Artikel 5.9

Voor inbewaringstelling van vreemdelingen die niet onder een EU richtlijn vallen geldt hetzelfde afwegingskader als bij inbewaringstelling op grond van de Terugkeerrichtlijn. Artikel 5.6 Vb eerste lid is met andere woorden van overeenkomstige toepassing.

Artikelen 5.10 en 5.11

De artikelen 5.11 en 5.12 Vb brengen materieel geen wijziging met zich mee ten opzichte van de huidige situatie.

Artikel 5.12

Bewaring van kinderen vindt bij voorkeur niet plaats. Wanneer een gezin niet heeft gewerkt aan zelfstandige terugkeer en er niet alleen een reëel risico op onttrekking is, maar ook zicht op uitzetting binnen veertien dagen, dan kan het gezin in bewaring worden geplaatst. Een minderjarige die onderdeel uitmaakt van een gezin zal niet alleen in bewaring worden gesteld.

Bij een alleenstaande minderjarige die bij uitzondering in bewaring wordt geplaatst, geldt dat zijn voogd altijd zo spoedig geïnformeerd zal worden over de vrijheidsontneming.

Artikel 65

De vreemdelingenbewaring is uit de Pen. M geschrapt.